ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/342897977

,,Dacă vom lua în consideratie trecutul oricărui stat constituțional constituțional, mai ales unul tânăr ca al nostru, de-abia ieșit din ...”- Încercare de analiză comparativă a Con...

Chapter · July 2020

CITATIONS
0

READS
2,762

1 author:

Cristian Dumitrașcu Antoniu

10 PUBLICATIONS **0** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

e-IDAS an Romanian Law View project

All content following this page was uploaded by Cristian Dumitrașcu Antoniu on 13 July 2020.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

,, Dacă vom lua în considerare trecutul oricărui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru, de-abia ieșit din …"

Încercare de analiză comparativă a Constituției din 1991 în raport de constituțiile românești anterioare [1]

Cristian DUMITRAȘCU-ANTONIU

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the expressed written permission of the author.

[1] Textul reprezintă unul dintre capitolele cărții **Cel Imun.Cel Înalt.Cel Grav**. *Studiu-eseu despre răspunderea constituțională a șefului de stat român*- apărută în anul 2019(ediția a 2-a revăzută și adăugită, prima ediție apărută în 2014), ce poate fi găsită la adresa : https://www.amazon.com/Imun-Cel-%C3%8Enalt-Cel-Grav-Eseur%C4%83spundereaconstitu%C8%9Bional%C4%83/dp/0359521398/ref=sr_1_1?keywords=dumitrascuantoniu&qid=1555509731&s=books&sr=1-1

Orice concluzii finale asupra instituției răspunderii șefului de stat, care vor face obiectul ultimului capitol al cărții, presupun concluzii preliminare, fie ele și doar generale, asupra întregii Constituții din 1991 și a raportului ei cu celelalte constituții românești anterioare. Fără referința la reperele constituționale anterioare, specificul Constituției din 1991 nu poate fi înțeles pe deplin. În succesiune, astfel de concluzii preliminare asupra unui tot precum o constituție presupun constatări nu doar juridice ci unele ce depășesc juridicul spre domeniul istoric și politologic al istoriei constituționale românești.[2]

Dar nu vom începe cu cronologia clasică - cu analiza comparativă față de primele momente constituționale moderne de sec.al XIX-lea- ci chiar cu specificul momentului 1989.

O revoluție este o negație a vechiului politic (niciodată distrus integral) și o afirmare a noului politic, de fapt a unui prezent deja existent anterior(de conținut social și/sau național) ce nu mai poate fi stăvilit și care irumpe, ajutat mai mult sau mai puțin de circumstanțe. Este legea, măcar formală, a oricărei revoluții europene de până în 1989.

Revoluțiile din 1989 rup legătura cu conceptul clasic de revoluție, așa cum fusese prezent de la 1789 încoace, definindu-se prin ceea ce dărâmă, verificând doar primul element al ecuației : este o negație a ,,vechiului regim" comunist.

Însă, la aproape 30 de ani de la acel moment, putem spune că nu a fost și o afirmație a vreunui nou, cu excepția sensului pur formal logic de negare a vechiului comunist, sens ce este tot o negație în conținut. Nu este nici o reafirmare a vreunui ,, trecut" reînviat. Nu este nici o revoluție bazată pe o veche/ nouă doctrină politică nici socială, nici națională formulată clar. Singurul caracter afirmativ al ei (pe lângă negativul ,, nu mai vrem să fie ceea ce a fost până acum") a fost ,, vrem să fie altfel= ca în Vest". S-a scris despre revoluția de la 1989 că ar prezenta, prin urmare, particularitatea de a se întoarce către trecut, către democrația ce a existat anterior perioadei comuniste. Pe cât de adevărată ar pare să fie această afirmație, extrapolând la nivel temporal nivelul foarte general și vag al categoriilor politice antagonice(comunism-democrație) pe atât de falsă este această afirmație sub raport constituțional.

Revoluțiile sunt, într-un fel, echivalentul din drept al noțiunii de abrogare. La modul ideal, conceptul de abrogare a unei legi implică concomitența intrării în vigoare a unei noi legi. Este cazul conceptului clasic de revoluție, al prezenței atât a componentei negative(eliminarea legii vechi) cât și componentei afirmative(intrarea în vigoare a legii noi); evident cu trăsături definitorii, întrucât trecutul nu moare niciodată integral și nici noul nu poate fi vreodată originar în mod absolut.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

În realitatea juridică a oricărei țări, însă, există- și cât de des !- abrogări ale unei legi neurmată de intrarea în vigoare a alteia. Sistemul juridic funcționează în continuare căci există în continuare nucleul dur, Constituția, care nu permite existența vidului legal. Realitatea concretă va avea, și atunci, o reglementare juridică, fie doar și la nivel pur general,

[2] Astfel de analize interdisciplinare sunt obligatorii pentru orice cercetător juridic ce dorește să cuprindă o imagine cât mai largă a fenomenului constituțional pe care-l studiază. Orice analiză juridică lipsită de interdisciplinaritate nu duce la nici o adâncime ci plutește în apa călduță de suprafață a descriptivului .

prin aplicarea principiilor generale constituționale asupra realității specifice ce fusese anterior reglementată de legea abrogată.

Revoluția anului 1989 a fost o astfel de ultimă formă de abrogare, în care odată cu abrogarea vechiului comunist nici o altă lege clară, însă, nu i-a luat locul. Este ca și cum ar fi fost abrogată o lege ce ar fi fost înlocuită cu o normă în alb, al cărei conținut pare că poate fi scrisă oricum se dorește; dacă formal poate fi adevărat- la urma urmei, se poate scrie absolut orice se dorește într-o Constituție, fiind un text scris- istoria însă nu lasă loc niciodată oricărui conținut dorește scribul unei constituții să-l impună realității. Istoria își va impune propriul ei conținut, întotdeauna. În cazul Constituției din 1991 imaginarul unui trecut puțin cunoscut s-a îmbinat cu imaginarul unui viitor aproape ilizibil. Conținutul pe care l-a născut a fost o stare constituțională mai aproape de haos și indeterminare, decât de rațiunea ordonatoare, în ce privește separarea puterilor în stat și configurația internă a puterii executive[3] .

În România, tentația de a apela la analogii și implicit viziuni istorice mai largi de continuitate a ,, binelui" și/sau ,, răului" istorico-politic de-a lungul secolelor, inclusiv la nivel constituțional, este mare. De aceea, s-ar putea specula ușor- și aberant- despre continuitatea modului de definire constituțională a instituției unui șef de stat autoritarist de la 1866 încoace, independent de haina monarhică sau cea republicană. Și mai mult, se poate și mai ușor specula - la fel de aberant - asupra unui gen nu constituțional al poporului român, ce transcende veacurile, sau, mai rău, asupra avantajelor practice ce pot fi trase acum sau pe viitor din aceasta, pentru a i se justifica existența actuală.

Ar însemna însă să ne mințim singuri asupra unor fenomene constituționale necondiționate direct și necesar unele de altele.

Constituția anului 1991 nu s-a întors către trecutul constituțional, indiferent de constituția pe care vrem să o alegem din cele anterioare. Constituția din 1991, măcar la nivel juridic, nu are nici o legătură cu momentul 1866 sau 1923; mergând mai departe cu concluziile analizei ce va urma, legătura ei juridică nu este nici măcar cu Constituțiile comuniste ale anilor 1948, 1952 sau 1965[4].

Dar să revenim, acum, la cronologia clasică și să începem cu primul pas, întemeierea constituțională a statelor române moderne.

Istoria constituțională românească, sau mai bine spus într-o formă și cu un conținut definitorii occidentale, începe cu Regulamentele Organice. Tot ceea ce a fost înainte pot fi definite cel mult drept rudimente de cultură constituțională bizantină sau, începând cu sec.al XVIII-lea, de cultură constituțională occidentală, ce nu au căpătat anvergura unui cadrul constituțional general, impersonal și unitar.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[3] Textul unei constituții prezintă un mare avantaj nu doar pentru știința dreptului ci pentru orice știință ce studiază fenomenul politic și mai larg, fenomenul istoric: este, poate, cea mai concretă și prozaică sinteză scrisă a oricărui regim politic și, în același timp, realitatea supremă a acestuia.

[4] Dacă există vreo legătură, aceasta este doar una de metastructură istorică și culturală, astfel cum vom arăta mai târziu. Juridic, însă nu există.

Redactate în 1830 și intrate în vigoare în 1931-1832 sunt probabil cea mai nedreptățită reglementare constituțională din istoria românească, motivul fiind destul de simplu și banal. Regulamentele Organice din 1831-1832 au fost redactate de o comisie formată din boieri români dar sub directa influență și supraveghere a autorităților rusești țariste(generalul Pavel Kiseleff) ce asigura protectoratul celor două țări românești și au fost supuse aprobării Imperiului Țarist. Această relație cu ,,marele prieten de la Răsărit" le-a creat o total nejustificată imagine nefavorabilă în constituționalismul românesc, atât ante cât și post-comunist. Raportul lor de esență cu reglementările constituționale țariste este absolut inexistent, ele fiind total opuse absolutismului de sorginte divină din Codul Legilor din Imperiul Țarist, codificat la 1832, sau din Legea Fundamentală a Imperiului Țarist de la 1906.[5]

În raport de istoria constituțională românească, importanța Regulamentelor este uriașă. Este prima dată în istoria țărilor române în care puterea- deopotrivă executivă, legislativă și judecătorească- devenea rațională, organizata, definită, scrisă și codificată. Este prima dată în istoria- nu doar constituțională- a românilor când principiile esențiale ale statului modern(separația puterilor în stat, reprezentanța națională, etc.) deveneau, sub aspect juridic, fundamentele organizării statale. Prin ele statele române intră în istoria constituțională europeană.

Toate principiile de bază ale unei constituții europene de la acel moment sunt prezente : de la separarea puterilor în stat și instituirea reprezentanței naționale, trecând prin procedura inițiativei legislative, prin procedurile de realizare a amendamentelor la legi/ aprobării/ sancționarii(confirmare-întărire)/ promulgării legilor de șeful de stat(hospodar-domn), reguli procedurale clare privind aproape orice aspect electoral/ legislativ, mergând până la organizarea judecătorească a instanțelor și inamovibilitatea judecătorilor. Domnia nu mai este ereditară, domnul fiind ales de reprezentanța națională din segmentul social foarte redus al marilor boieri.

Ca orice proiect iluminist de anvergură, ce se dorea deopotrivă nu doar rațional ci și întemeietor în manieră exhaustivă(de aici și titulatura de ,,organice"), era mai mult decât ceea ce am numi noi în modernitate o constituție. Regulamentele Organice sunt o formă de enciclopedie juridică, conținând reglementări mergând de la drept comercial sau drept procedural civil până la ceea ce am numi astăzi răspunderea magistraților, salarizarea unitară a personalului bugetar(lista civilă) și inspecția judiciară.

Nu putem încheia redusele rânduri despre ele fără a le menționa măcar succint componenta juridică unionistă. Fiind identice în conținut în proporție covârșitoare, au generat timp de 25 de ani aplicarea acelorași reguli de drept în cele două țări- evident în limitele (dez)organizării statelor românești de la acel moment- dând naștere la un proces juridic unionist avant-la-lettre.

[5] Singura componentă păstrată ca specific al dreptului aplicabil în ţările române anterior Regulamentelor Organice şi total opusă raţiunii occidentale juridice , este cea denumită „ lege peste lege" , adică păstrarea necesităţii reconfirmării, şi implicit rejudecării, unei hotărâri judecătoreşti de către un nou domnitor; alături de ea, se păstrează clasele sociale privilegiate politic şi economic, ceea ce însă era însă, la acel moment istoric, încă o trăsătură des prezentă în multe state (sisteme de drept) occidentale.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

Sub aspect istoric, Convenția de la Paris este de o importanță majoră pentru unionismul românesc- ceea ce explică importanța de care a beneficiat în istoriografia românească- dar sub aspect juridic, pur constituțional, acest act constituțional este destul de puțin novator în raport de Regulamentele Organice. Ca întotdeauna în mentalitatea românească, dominată de complexul inferiorității inclusiv în dreptul constituțional, semnatarii unui text legal sunt mai importanți decât conținutul lui și conținutul este interpretat- imaginat prin semnatarii lui și nu prin el însuși.

Singurul aspect cu adevărat novator al Convenției de la Paris este sub aspectul formei. Este primul act constituțional care va reglementa în textul său doar aspectele pur politice ale organizării și funcționării puterilor în stat, ceea ce numim și la acest moment drept constituție.

În al doilea rând, tot sub aspect formal, trebuie spus că ne aflăm pe aceeași traiectorie constituțională ca și în cazul Regulamentelor Organice, dar dusă la extrem. Convenția de la Paris este un act de natură constituțional impus de mai multe state străine - este la urma urmei este un tratat internațional al marilor puteri- ce nu a fost redactat nici măcar formal de vreo comisie/ reprezentanță națională, precum în cazul Regulamentelor Organice.[6]

Convenția de la Paris păstrează explicit Regulamentele Organice, cele mai importante și de esență adăugiri fiind câteva trăsături specifice rezultate din revoluțiile europene din 1848 : egalitatea drepturilor de natură economică prin desființarea privilegiilor și monopolurilor bazate pe stările sociale-dar cu păstrarea caracterului censitar al drepturilor politice- sau libertatea religioasă, dar și ea limitată doar la orientările din cadrul creștinismului.

Sub aspectul raportului dintre puteriile din stat, în raport de Regulamentele Organice, în modificările Convenției de la Paris nu există nici un fel liberalizare. Modificările au vizat întărirea și mai puternică a drepturilor Domnului prin reglementarea explicită a dreptului său de a dizolva puterea legislativă fără a exista nici o definire/limitare a cazurilor de dizolvare. Actele domnului trebuiau să fie contrasemnate de miniștrii săi, într-un fel de mecanism de control în cadrul puterii executive, ce și-a dovedit de-a lungul timpul mai degrabă efectul de bumerang prin slăbirea continuă a rolului partidelor politice. Procesul de unire juridică început de Regulamente se reflecta prin nașterea a trei instituții comune : Comisia Centrală, ce aproba proiecte de legi comune ambelor principate, instanța judecătorească supremă(Înalta Curte) și Curtea de Conturi .

În concluzie, un act constituțional care întărea și continua procesul constituțional început prin Regulamentele Organice căruia îi adăuga o parțială și redusă componentă unionistă dar care reducea și mai mult rolul reprezentanței naționale în procesul politic intern în favoarea șefului de stat.

Statutul desvoltător al Convenției de la Paris, din 1864, este primul act constituțional considerat ca fiind rezultatul primei lovituri de stat din istoria modernă românească. La nivel constituțional, al dreptului, însă, nu a fost nici un fel de lovitură de stat. Ceea ce trebuie

[6] Am găsit necesare să precizăm aceste două ipostaze întrucât acestea sunt dătătoare de sensuri mult mai nuanțate despre avatarurile integrării modelului occidental în românism și relația lui complexă și de multe ori contradictorie cu naționalismul românesc la diferite momente istorice.

All rights reserved. No text or any portion thereof may be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

să știe orice cititor necunoscător în ale constituționalismului este că, din punct de vedere legal, nu a fost nici un fel de încălcare a ordinii constituționale de la acel moment. Dreptul șefului de stat de a dizolva reprezentanța națională era scris explicit chiar în Convenția de la Paris; și era scris de o manieră absolută, fără a exista nici o limitare a cazurilor sau scopurilor în care șeful de stat o putea face. Mai mult – cu riscul de a dezamăgi probabil pe mulți- la fel de corect și de necesar este să spunem că această metodă, a dizolvării reprezentanței naționale-puterea legislativă, va fi scrisă în toate constituțiile românești ulterioare de până la comunism și folosit de absolut toți șefii de stat români de până la 1948, moment de când nu a mai avut nici o relevanță.[7]

Foarte succint, în ce privește modificările aduse, Statutul desvoltător nu desființează Adunarea Electivă(puterea legislativă) nici nu-i abrogă funcția legislativă ci îi creează o a doua cameră(Corpul Ponderatoriu-Senatul), căreia i se atribuie competența de aprobare, drept cameră decizională, a formei defintive a legilor. Senatul era, însă, o cameră formată din membri numiți majoritar de șeful de stat și nu integral din aleși. Statutul atribuia inițiativa legislativă doar Domnului, instituind un mecanism complicat de aprobare a legilor și luând naștere pentru prima oară ceea ce numim astăzi emiterea de putere executivă de ordonanțe de urgență (delegarea de putere legislativă).[8]

Este obligatoriu de menționat- indiferent de preferințe istorice pro sau contra- că Statutul desvoltător din 1864 este primul act constituțional care proclamă suveranitatea națională ca temei al edictării ordinii de drept interne și, mai ales, primul act constituțional elaborat și aprobat integral la nivel național, urmat de aprobarea lui prin plebiscitul popular. Frust spus, este primul act normativ care despre care se poate spune că are natură constituțională în sensul real al termenului de ,,constituțional", care are la bază suveranitatea națională. Nu putem să nu remarcăm că o astfel de constatare- dat fiind că Statutul desvoltător este văzut, cel mai adesea, drept expresie a unei ,, lovituri de stat,,- demonstrează încă o dată cât de complicate au fost și sunt căile intersectate ale constituționalismului și politicului în lumea românească.

Ceea ce inaugurează Statutul desvoltător al lui Cuza este - utilizând un cuvânt neacademic dar atât de plin de conținut pentru trăsăturile constante ale lumii politice românești - ,,șmecheria" în acțiunea constituțională, ce comportă două laturi principale de acțiune. În primul rând se ia vechea reglementare constituțională și utilizându-i mecanismele -precum dizolvarea Parlamentului- ,, se adaptează" la voința șefului de stat. În al doilea rând, se folosește democrația directă- plebiscitul popular- drept justificare pentru noua reglementare constituțională. Din nou, trebuie menționat că aprobarea populară directă a unui act constituțional va fi folosită ulterior și cu succes de fiecare dată când puterea executivă va dori dezechilibrarea echilibrului de putere dintre executiv și legislativ. Nimeni, de la Cuza prin Antonescu și până la Ceaușescu, nu a ezitat să folosească plebiscitul iar rezultatele plebiscitului au fost întotdeauna pro-conducător în procente strivitoare.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

[7] Evident scopurile politice fiecărui şef de stat nu au fost acelaşi cu cele ale lui Cuza ci au variat în funcţie de principiile şi obiective politice ale fiecărui şef de stat în parte.

[8] Întrucât prezintă o finețe juridică evidentă în abordarea modului de modificare atât a formei cât și a conținutului modificării Convenției , dar și datorită unor asemănări dar mai ales diferențe de esență și de scopuri față de alte constituții ulterioare- precum cea a lui Carol al II-lea- Statutul desvoltător ar merita o analiză mai amplă care, însă, excede temei cărții noastre.

Rezultatul final - dar nu numai în cazul lui Cuza, cum va arăta istoria ulterioară - a fost o limitare deosebit de accentuată a separației puterilor în stat în favoarea celei executive(se poate citi și ,, în favoarea conducătorului"), fără însă a o anula.

În mentalul colectiv s-a impus eronat imaginea a două Constituții, una din 1866 și una din 1923. La fel de eronat s-a impus și terminologia ,, Constituția din 1923", ea fiind imaginea de natură constituțională a pretinsei perioade ,, de aur"- alt produs al imaginarului- a democrației românești, mai ales că se suprapunea cu realizarea României Mari.

Constituția din 1866 trebuie repusă în locul ei princiar și arătat că Constituția din 1923 nu este o nouă constituție, ci doar forma codificată a modificărilor celei inițiale din 1866, urmată de republicarea cu o nouă renumerotare a articolelor. Constituția din 1866 și cea din 1923 formează, deci un tot unitar în ce privește conținutul – mai ales în ce privește șeful de stat- diferențele dintre ele sunt extrem de reduse atât cantitativ cât și în esență. De aceea, le vom trata,în principal, împreună.

Constituția din 1866 este, fără dubii, cea mai onestă și sănătoasă abordare - măcar la nivel juridico-constituțional- avută de societatea politică și civilă românească în raport de Occident. Dar numai dacă criteriul de evaluare este acceptat ca fiind occidentalizarea constituțională accelerată. Căci Constituția din 1866 este pur și simplu copierea unui model constituțional occidental fără nici un fel de pretenție de originalitate de substanță și cu asumarea sinceră a mimetismului ca unică variantă viabilă în raport de nivelul de dezvoltare a societății românești. Constituția din 1866 nu a pretins niciodată a fi românească și nici originală, ci s-a dorit în primul rând și în mod esențial europeană.

O simplă analiză de bază a textelor Constituției din 1866 în ce privește șeful de stat și separația puterilor în stat - și implicit ale celei din 1923, întrucât cea din 1923 reia în proporție covârșitoare textele celei din 1866- cu cele ale Constituției din 1991 relevă că nimic nu le leagă în materie constituțională.

În registru juridic, nu poate exista nici o similitudine sau asemănare între un șef de stat- precum cel din 1866- ce exercită puterea executivă prin miniștrii numiți/demiși de el și care răspund în fața lui, care emite acte de guvernare directă și care are inițiativă legislativă prin miniștrii săi și un alt șef de stat – precum cel din 1991- care nu numește/demite miniștrii, nu emite nici un fel de acte de guvernare directă și nu are nici un fel inițiativă legislativă, nici directă și nici indirectă. Constituția din 1866 desemna un șef de stat care putea demite oricând Parlamentul și convoca alegeri parlamentare, atribuție pe care Carol I a exercitat-o constant creând alternanța la guvernare- practică atât de sugestiv definită prin termenul de rotativă- ce se afla la propria discreție a șefului de stat. Dacă existau limitările constituționale în exercitarea voinței discreționare a șefului de stat, ele priveau doar intervalul de timp al începerii unei noi sesiunii parlamentare în raport de dizolvarea reprezentanței naționale anterioare. Constituția din 1991 permite șefului de stat dizolvarea Parlamentului doar în cazul imposibilității numirii de Parlament a unui Guvern în termen de 60 de zile, în nici un caz în scopul impunerii unei alternanțe la guvernare.

All rights reserved. This text or any portion hereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

Concluziile inexistenței vreunei legături între Constituțiile din 1866-1923 și cea din 1991 se impun, deci, aproape, de la sine, și pentru nespecialistul dreptului. Nu vom încheia această foarte succintă comparație fără a evidenția un text fundamental al celor două constituții din 1866 și 1923, respectiv art. 96(art. 91 în cea din 1923): ,, Șeful de stat nu are alte puteri decât acelea date lui prin Constituție". Un astfel de text nu a existat niciodată în Constituția din 1991.

La această comparație se impun câteva adăugiri, de data aceasta, sub registru mai larg decât cel juridic.

S-ar putea afirma că Constituția anului 1991 ar putea fi un nou 1866; un nou început, în esență, dar de alt conținut. Precipitând concluzii-și probabil dezamăgind unii cititori- 1991 și constituția lui n-au fost și nici nu puteau fi niciodată un nou 1866.

Constituția din 1866 avea, la nivel ideologic, o puternică componentă burgheză afirmativă clară și distinctă, oricât de slabă sau puternică vrem să privim burghezia ca fiind reprezentată în societatea românească la acel moment. Momentul 1989 nu are nici o componentă afirmativă clară și, mai ales, structurată doctrinar nici socială (rog din nou cititorul să nu confunde negația lui ,, nu mai vrem egalitatea de tip comunist" cu vreo afirmare a altceva social) și nici politică.

Nici un conținut afirmativ nou, nici social și nici doctrinar; doar o enormă dublă dorință și sete de bunăstare materială și de libertate. Doar pe atât, alături de himerele viitorului și fantomele distorsionate ale trecutului, nu se poate clădi durabil constituțional; nimic articulat doctrinar, iar constituția este prin definiție articularea, în formă juridică scrisă, sintetică a unei doctrine politice închegate,sistemice, născute din societatea civilă care să fundamenteze, direct și aproape exhaustiv, societatea politică și, indirect și limitat, societate civilă.

De asemenea, ceea ce numim, ca gen, democrație înainte de 1947(mai corect istoric înainte de 1938) era, ca specie, monarhie constituțională, mai mult sau mai puțin modernă sau democratică, și nu republicanism democratic. Inclusiv singura mișcare politică percepută ca radicală dintre 1859-1947 care a avut un impact real, rapid și efemer (legionarismul) nu a fost republicană ci tot monarhistă. Dilema republicanism vs. monarhism cu siguranță nu a preocupat pe participanții la revoluția din 1989 și nu era o temă politică esențială nici în 1991 la momentul adoptării Constituției, chiar și după tratamentul deloc regal la care a fost supus Regele Mihai de autoritățile române în vara lui 1990.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

În consecință, revoluția din 1989 și implicit nici Constituția din 1991 nu au fost o reafirmare a vreunui trecut republican democratic, măcar pentru simplul fapt că altfel de trecut republican nu a existat în România până la comunism. Constituția din 1991, este, deci, lipsită a priori și de orice legătură istorică cu 1866 sau 1923, în ce privește șeful de stat.

Dacă există o legătură de esență, este însă una formală și nu neapărat fericită. Și Constituția din 1866 și cea din 1991 sunt, în conținut, mai degrabă proiecții ale imaginarului politic, decât abordarea realistă a realităților pe care vroiau să le reglementeze fundamental. Societatea românească de la 1866 nu era nici definitoriu și nici majoritar burgheză și avea

foarte puține elemente comune, ca istorie și realitate curentă, cu cea belgiană din care pretindea că inspirase[9]. Societatea românească din 1989 avea și mai puține în comun cu cea franceză ce generase modelul semi-prezidențial pe care Constituția din 1991 pretinde-fals- că îl respectă.

Geniul lui Caragiale nu a fost doar comic. Să-l mai invocăm o dată, căci este fără cusur și când schimbă registrul :

,, Statul tânăr, înființat după împrejurări, are nevoie grabnică de o societate. Statul improvizat, în loc de a fi forma de echilibru al forțelor sociale la un moment dat, caută să fie fondul și izvorul născător al acelor forțe. De unde statul ar trebui să fie rezultatul natural al societății, ne pomenim că societatea trebuie să fie produsul artificial al statului. Statul improvizat, simțind că pășește în gol, are nevoie numaidecât de un reazim pe ce să-și pună piciorul; îi trebuie neapărat o societate, pentru liniștea lui, pentru asigurarea față cu el însuși că existența lui are o rațiune mai temeinică decât norocul, poate necredincios, al câtorva momente. Neavând, așadar, pe cine să-i impună lui reforme, se gândește el mereu la dânsele; neavând o societate care să-i ceară ceva după nevoile ei, închipuiește el niște nevoi sociale cărora le decretează pe dibuite satisfacerea. El tot speră și nu obosește a spera că va face să rezulte de la dânsul o societate."[10]

Să trecem acum la momentul 1923. Constituția din 1923 nu este decât o îmbunătățire a celei din 1866, iarăși fără pretenții de originalitate sau protocronism; este doar un mecanism îmbunătățit sub raportul funcționalității și nimic altceva. Autoritatea ei incontestabilă și imaginea ei istorică, pe deplin meritată, ca fiind cea mai bună reglementare constituțională din istoria modernă românească, derivă tocmai în acest caracter atât de nespectaculos la prima vedere, pur funcțional și, ce nu aduce nimic nou doctrinar de esență față de 1866. Pentru prima oară, România urma, fie și doar consecvent, un model occidental și, mai ales- noutate absolută în istoria românească- îi îmbunătățea funcționarea pe baze pe care le putem denumi pentru prima oară științifice, dar în cel mai limitat și neutru sens al cuvântului științific: prin analiza empirică a rezultatelor unei experiențe istorice de aproape un secol în aplicarea modelului occidental ce începuse cu Regulamentele Organice. Pentru prima oară puteam spune că istoria constituțională românească începea să devină treptat una rațională, a raționalității aplicate, măcar pe palierul juridic-constituțional, dacă coroborarea ei cu realitatea societății românești- încă preponderent rurale- era redusă.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[9] De fapt, recursul la constituția belgiană, drept sursă de inspirație, ar trebui redefinit mult mai corect ca unul mediat. prin intermediul celei prusace, din cultura căreia provenea și regele Carol. Este mai puțin cunosct în mediul public neacademic că constituția prusacă se inspirase, la rândul, din cea belgiană.

[10] Textul aparține unui alt articol al lui Caragiale, ,, Politică și societate" de o actualitate aproape incredibilă în România secolului al XXI-lea. Ironia lui devastatoare nu putea, însă lipsi, nici aici : ,, Modele sunt destule, formulele gata și contrafacerea e totdeauna sigură de aplauze. — Europa e un vast teatru cu o mai vastă clacă: ar fi prea simplu acel ce dă o sută de ace cu gămălie să nu aplaude pe cel de la care ia în schimb o baniță de grâu. Firește că e mai minunat și merită mai multă admirație acel ce înghite o sută de ace de gamălie fără nevoie decât acela ce de foame mănâncă o baniță de pâne." ,, Noi, aceștia chemați grabnic la viața de stat prin instaurarea principiului naționalităților, ne găsim astăzi, și firește trebuie să fim mândri de aceasta, cam în situația lui Alexandru Machedon - am zis cam, fiindcă este o mică deosebire: pe câtă vreme vârtejul produs de acesta a fost extensiv, vârtejul nostru este intensiv; cum am zice, Alexandru a amețit o lume ca trombele și ciclonii călători, iar noi ne amețim singuri ca dervișii învârtitori."

Nu trebuie înțeleasă această afirmație în sensul festivist românesc al unui apogeu constituțional atins cu ușurință și celeritate, în doar puțin peste 50 de ani, ca urmare a vreunei genialități constituționale românești, pentru că efectiv nu este cazul. Constituționalismul românesc era încă departe de nivelul constituțional al Occidentului, situație de fapt absolută normală, întrucât secolele de întârziere culturală și de viață politică reală nu pot fi recuperate în 50 de ani prin simpla afirmare în texte constituționale a unor idealuri. Era o continuare și o confirmare. Dar, în același timp, ca rezultat al acestei continuități asumate, era mai ales un început ce părea să dea impresia că consecvența întru rațională este o trăsătură definitorie a constituționalismului românesc.

Nu a durat mult. Construcția monarhiei - ca sistem constituțional democratic- nu era încă, în mod obiectiv, destul de solidă căci, la primă criză reală la nivelul șefului de stat(la nivel monarhic), s-a prăbușit. Un viitor șef de stat(precum prințul Carol) fusese, sancționat într-un final (anul 1926) după multe abateri amoroase/ militare(dezertare) și financiare, de șeful de stat(Ferdinand) cu pierderea dreptului de a deveni șef de stat, în forma elegantă a impunerii abdicării , singura variantă posibilă a acelor timpuri monarhice a răspunderii șefului de stat. Părea că răspunderea politică pentru propriile fapte nu era doar o ipoteză ci era o realitate asumată rațional și chiar în ceea ce privește instituția șefului de stat. Părea că ipoteza se transformase și dăduse naștere unui sistem sancționatoriu, chiar dacă atipic și contradictoriu, căci teoretic șeful de stat(monarhul) nu răspundea juridic iar abdicarea(act unilateral) era singura modalitate de sancționare a unui șef de stat.

Era și nu era o realitate. S-a dovedit că este o realitate asumată doar de câteva persoane politice deosebite(precum Ferdinand sau Ionel Brătianu) dar răspunderea șefului de stat nu făcea parte în realitate din ADN-ul societății politice românești. Nu devenise încă parte definitorie a sistemului constituțional de la acel moment, mai puternică decât voința personală a actorilor care se succedau pe scenă. Sistemul constituțional nu atinsese acel nivel de obiectivitate valorică, pe care participanții esențiali la el să-l considere subînțeles și intangibil. Moartea celor 2 eroi a dus la sfârșitul poveștii fericite, căci aceste personaje deosebite s-au dovedit, retrospectiv, a nu defini sistemul constituțional, ci doar a-l controla cu o mână de fier cât au fost în viață, tocmai- astfel cum vom arăta ulterior- pentru că acest sistem constituțional era prin definiție unul strict personalizat și nu obiectivizat.

Sistemul politic românesc, așa cum arăta el la momentul deceniului al treilea al secolului trecut, a transformat sancțiunea absolută aplicată unui șef de stat(pierderea dreptului la tron) în exact reversul ei: confirmarea ca șef de stat. Sancțiunea a devenit recompensă; și nu o recompensă conjuncturală, nici circumstanțiată, nici condiționată și nici limitată, ci una la fel de absolută. Iar prețul plătit de România începând cu 1930 a fost uriaș iar consecințele lui le mai suportăm, indirect, și astăzi.

Cu o ușurință și o celeritate ce atesta cât de departe era încă România interbelică de un sistem constituțional solid și viabil, ce s-ar fi putut vindeca și autoregenera, monarhia constituțională aproape modernă la acel moment a degenerat într-un soi de efemer pretins absolutism luminat, în realitate un autoritarism destul de haotic- în care componenta naționalistă a fost totuși definitorie în fața celei sociale- a cărei expresie este efemera Constituție din 1938. Iar evenimentul întemeietor, 8 iunie 1930 era din un nou un triumf al ,,șmecheriei" grosiere românești. La sfârșitul lui 1925, prințul Carol abdica. Din punct de

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

vedere legal, abdicarea este un act juridic unilateral, care- la fel ca act juridic unilateral- nu este nesupus aprobării nimănui pentru a putea produce efecte juridice și poate fi revocat doar până când își produce efectele juridice definitive.[11] Acest act unilateral și-a produs efectele definitive și irevocabile în 4 ianuarie 1926, când prin Legea aprobată prin Înaltul Decret Regal nr. 13/1926[12] Parlamentul constata că succesiunea revine lui Mihai I, conform textului Constituției din 1923. Parlamentul nu decidea unilateral nimic prin Legea promulgată prin Înaltul Decret Regal nr.13/1926 în ce-l privește pe Carol al II-lea, întrucât efectiv nu avea ce să decidă; de aceea Legea promulgată prin Înaltul Decret Regal nr. 13/1926 avea titlul simplu și clar de ,, lege pentru recunoașterea Principelui Mihai ca prinț moștenitor al României" și prevedea expres că în urma renunțării lui Carol ,, constată că Tronului României revine astfel de drept A.S.R. Principele Mihai". Ce a aprobat-decis Parlamentul în 1926 a fost componența Regenței până la majoratul viitorului Mihai I, prin Legea promulgată prin Înaltul Decret Regal nr.14/1926. În 4 ianuarie 1926, abdicarea prințului moșteniror Carol al II-lea își produsese efectele constituționale, teoretic definitive și absolute.

Patru ani mai târziu, într-o combinație de absurd și ridicol constituționale pline de voioasă -și dementă- efervescență, Parlamentul României prin Legea 144/1930 anula Legea promulgată prin Înaltul Decret Regal nr. 13/1926. O făcea retroactiv și nici măcar nu s-a preocupat să afirme caracterul retroactiv al anulării. Prin Legea nr.144/1930, Parlamentul României mințea senin și năucitor că patru ani mai devreme prin Legea promulgată prin Înaltul Decret Regal nr. 13/1926 avusese loc o ,,aprobare" a abdicării lui Carol al II-lea, pe care acum o anula, ,,uitând" să menționeze care fusese titlul Legii promulgată prin Înaltul Decret Regal nr.13/1926, adică,, uitând" că prin acea lege avusese loc deja o recunoaștere a lui Mihai ca prinț moștenitor al tronului ce, ulterior, morții lui Ferdinand, devenise rege conform Constituției din 1923. Parlamentul anula și legea privind Regența, fără să-i pese că recunoașterea existenței unei Regențe anterioare reprezenta recunoașterea existenței anterioare a lui Mihai ca prinț moștenitor și ulterior, ca rege. Cu dezinvoltura și șmecheria ,,canaliei politice" - pentru a folosi terminologia acelor vremuri-, care disprețuiește orice urmă de aparențe de legalitate, Parlamentul, prin majoritatea zdrobitoare deținută de Partidul Național Țărănesc și împotriva voinței Partidului Național Liberal, doar constata că succesiunea la Tronul României revenea lui Carol al II-lea, fără să îl preocupe, de asemenea, nici măcar să afirme caracterul retroactiv al unei astfel de recunoașteri, de parcă regele Mihai I nu ar fi fost rege între 1927 și 1930.[13]

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[11] Pentru cititorul nespecializat cu dreptul, abdicarea este juridic destul de asemnătoare unei banale demisii de la locul de muncă, ce nu este supusă aprobării nimănui, ce poate fi revocată doar de autorul ei, doar cu acceptul celeilalte părți și, mai ales, doar până la expirarea termenului legal de preaviz. La expirarea termenului de preaviz sau dacă cealaltă parte(angajatorul) refuză să accepte revenirea asupra demisiei, actul unilateral își produce efectele definitive și absolute. Ulterior, orice revenire asupra demisiei sau orice acord între cele două părți(angajator și angajat) sunt tardive și imposibile legal, nemaiproducând nici un fel de efecte juridice valabile. Singura variantă posibilă legal nu este continuarea vechiului raport juridic ci nașterea unui cu totul nou raport juridic, independent de cel vechi, care trebuie să respecte toate condițiile legale aferente oricărui nou raport juridic.

[12] Legile promulgate prin Înaltele Decret Regale nr. 13/1926 și nr. 14/1926 au fost publicate în M.Of. nr.4 din 5 ianuarie 1926.

[13] Nu o considerăm o veritabilă lovitură de stat, nu pentru lipsa caracterului violent, ci pentru că nu are loc nici o modificare constituțională a raporturilor dintre cele 3 puteri din stat, regele- ca putere executivă- neobținând nici un fel de puteri suplimentare sau discreționare față de cele constituționale .Mai mult, Constituția din 1923 este în continuarea menținută. Este mai degrabă o detronare a fiului de către tată, ce

Despre Carol al II-lea s-a scris enorm că, în 1938 a dat o lovitură de stat în prin numirea unor guverne care nu proveneau și nu aveau susținerea partidului câștigător al alegerilor din 1937 și prin dizolvarea ulterioară a Parlamentului. Din nou, nici una dintre aceste două acțiuni nu poate integrată în conceptul de lovitură de stat, măcar din punct de vedere juridic-constituțional.[14] Ambele acțiuni respectau Constituția din 1923, oricât de neplăcut sună o astfel de afirmație. Oricât de surprinzător pare pentru cititorul de astăzi, dar nu exista nici un text constituțional în Constituția din 1886 sau 1923 care să oblige șeful de stat să numească prim-ministru/ministru o persoană care să provină sau să aibă susținerea partidului câștigător al alegerilor. Despre dizolvarea Parlamentului am arătat mai devreme că era una din prerogativele de bază ale oricărui șef de stat din perioada 1859-1937.

Sub aspect constituțional, încălcarea Constituției din 1923 a intervenit atunci când Carol a supus poporului prin plebiscit aprobarea unei noi constituții, în locul convocării oficiale de noi alegeri parlamentare și atunci când nu a declanșat, anterior dizolvării Parlamentului, procedura de revizuire a Constituției din 1923 pentru a-și obține modificările constituționale dorite[15]. Chiar dacă nerespectarea prevederilor constituționale în vigoare la acel moment(Constituția din 1923) este mai clară decât în cazul lui Cuza, cu greu poate fi numită aceasta o lovitură de stat.[16]

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

---

ține mai degrabă de Evul Mediu, dar făcută de un Parlament(!) în condițiile existenței unei Constituții ce reglementa ascensiunea la tron (!!!), adică o bizară și rușinoasă ciudățenie într-o Europă de sec.al XX-lea.

[14] Lăsăm deoparte modul practic de exercitarea a atribuțiilor constituționale până între 1930-1937, deoarece acesta se poate circumscrie în multe cazuri unui mod neconstituțional(ilegal) de exercitare de fapt a puterii executive în raport de Constituția din 1923 (neconstituționale ce , într-o tonalitate mult mai redusă, o găsim la toți șefii de stat români de după 1989) și nu conceptului de lovitură de stat.

[15] Învățând din experiența cuzistă, Constituțiile din 1866 și 1923 prevedeau explicit că nu puteau fi suspendate iar revizuirea prevedea o procedură ce obliga la aprobarea proiectului de revizuire de către Parlament anterior dizolvării lui.

[16] Este normal să-mi definesc termenii, ca cititorul să-mi poată analiza aserțiunile în cunoștință de cauză. Înțeleg prin lovitură de stat oricare din următoarele cazuri : preluarea neconstituțională a puterii de stat, menținerea neconstituțională a puterii de stat de o persoană ulterior încetării constituționale a calității de șef de stat cât și transformarea neconstituțională a caracterului regimului politic, toate aceste ipoteze putând exista separat una de alta dar și împreună. În toate cazurile, accentul cade pe caracterul neconstituțional sau, pentru un cititor mai puțin aclimatizat cu terminologia juridică, pe caracterul ilegal al preluării/ menținerii/ transformării. Evident, termenul poate privi doar statele care posedă o constituție, deci aparținând majoritar, la nivel european, perioadei moderne și contemporane. La fel de evident, oricât pare de paradoxal, orice revoluție este, din punct de vedere constituțional, o lovitură de stat în primă fază. Existența unui caracter violent sau nu al loviturii de stat este irelevant, căci neconstituționalitatea(și ilegalitatea în sens larg) nu înseamnă obligatoriu utilizarea forței fizice. Existența acceptului național concomitent/ ulterior loviturii de stat duce discuția din aceea a constituționalității formale (respectarea formală a textului constituției) în sfera constituționalității de esență, întemeiată pe voința națională, a preluării/ menținerii/ transformării puterii. În măsura în care , concomitent și/sau ulterior, apare o astfel de legitimare reală și exprimată liber din partea națiunii(prin plebiscit/ referendum, etc) orice caracter anterior formal neconstituțional formal al unei lovituri de stat devine astfel constituțional atât în fond cât și în formă. Lipsa unui astfel de acord național liber și explicit exprimat (prin refuzul de a accepta rezultatele alegerilor, prin refuzul convocării referendumului, prin fraudarea referendumului, prin refuzul acceptării rezultatului referendumului, etc) atestă caracterul ei neconstituțional de esență, caracterul neconstituțional (ilegal) formal al loviturii de stat devenind absolut prin contopirea formalului cu fondul. Astfel, contrar opiniei încetățenite asupra unei loviturii de stat, nu este absolut deloc absurd sau contradictoriu a se afirma despre existența atât a unei lovituri de stat cât și despre o legitimitate națională în favoarea ei, concomitentă și/sau ulterioară. În realitatea românească, existența a atât de multe plebiscite cu un vot absolut covârșitor în favoarea a ceea ce se denumește în mod obișnuit „ lovitură de stat”(cea a lui Carol al II-lea este doar una din ele) este- oricât nu-și dorește nici autorul să recunoască-

O lovitură de stat caracterizată doar prin lipsa convocării de alegeri anticipate și prin supunerea la votul popular, fără un vot parlamentar anterior, a unei noi Constituții ce ,însă, ulterior, va fi votată prin vot universal de națiune cu un procent de 99%, făcută la vedere și fără preluare violentă a puterii, se dovedește o bizarerie greu definibilă, măcar constituțional.

Conform tuturor reglementărilor constituționale de la Regulamentul Organic și până la cea din 1923, din punct de vedere constituțional puterea executivă=șeful de stat și miniștrii **săi**, și nu un guvern ca reprezentant al partidului câștigător al alegerilor. „ Puterea executivă este încredințată Domnului(Regelui) și el o exercită în modul regulat prin Constituțiune" era scris expres și explicit în Constituțiile din 1866 și 1923. ,,Despre Domn și miniștrii" se numeau capitolul desemnat puterii executive, nu exista nici un capitol dedicat Guvernului sau vreunei prerogative a Parlamentului în numirea/demiterea miniștrilor. Răspunderea politică a miniștrilor era doar față de șeful statului și nu față de Parlament. Termenul de prim-ministru/ președinte al Consiliului de Miniștri era un termen de facto, căci el nu exista, ca funcție constituțională, în nici una din cele două constituții și va apare constituțional doar prin Constituția din 1938.

În esență, nu exista nici o legătură constituțională între modul de formare al puterii executive în raport de puterea legislativă și nici un fel de răspundere politică a puterii executive față de cea legislativă. Miniștrii era numiți/revocați de către șeful de stat, erau miniștrii săi, și exercitau puterea ca reprezentanți ai șefului de stat, nu ai Parlamentului sau

All rights reserved. This text may not be reproduced in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

poate cea mai clară dovadă obiectivă și rece că ideea de constituție și de stat constituțional occidental era (oare cât mai este încă și acum?) efectiv o grefare a unor idei occidentale total diferite de concepția reală a societății românești privind puterea de stat, deținătorul legitim al ei și modul în care are voie să o exercite. Din punctul de vedere al autorului, toată confuzia pe care o regăsesc în majoritatea cărților derivă din presupoziția unui criteriu axiologic în conceptul de lovitură de stat, al unui caracter „ rău" definitoriu pentru conceptul de „ lovitură de stat", se uită că „ răul" și „ binele" se definesc în mod fundamental în raport de voința națională exprimată în alegeri libere care este datul obiectiv dincolo de „ bine" și de „ rău". Constituția este doar o formă a acestei voințe naționale, evident cea supremă juridic, dar și ea, ca orice rezultat, poate fi înlocuită de aceeași voință printr-o nou rezultat de aceeași forță juridică al aceleiași voințe. Dacă până la introducerea votului universal dubiile puteau exista(nu se putea discuta de o adevărată voință națională), odată cu exercitarea lui liberă orice dubii dispar. Că rezultatul alegerilor(parlamentare/ prezidențiale/ plebiscit- referendum, etc), atât timp cât sunt libere, concordă sau nu cu opiniile oricăruia dintre noi/ anumitor categorii considerate superioare (elite intelectuale, anumite categorii sociale, etc) privind ce este „ bine" sau „rău" pentru țară , că va duce țara către „ bine" sau către „rău" este o altă problemă (de alegere individuală în primul rând); caracterul reprezentativ pentru voința națională al votului este neatins, aceasta fiind una din axiomele oricărei democrații contemporane .Nu este scris nicăieri că democrația constituțională contemporană va produce automat, prin simpla ei proclamare, aceleași efecte pozitive în orice țară, cât timp valorile ei nu sunt rezultatul dezvoltării organice a societății acelei țări, nu sunt valorile reale ale acelei societăți, oricât de bune, reale și sincere sunt intențiile celor care o susțin. O abordare constituțională care refuză egalitatea între „ buni" și „ răi", între „ deștepți" și „proști" în determinarea voinței naționale nu se va întemeia, în final, decât pe celebra afirmație „ mulți da' proști" , înțeleasă ca „proștii trebuie să devină deștepți ca mine" al cărei principal viciu este- pe lângă multele altele teoretice- unul pur practic : nu va produce niciodată nici un rezultat favorabil „ deprostirii" la nivelul majorității cât timp mijloacele și scopurile nu sunt definite prin adaptarea la realitățiile societății românești și unei dezvoltări treptate, pe cât posibil naturale, a acesteia, ci la realitățile străine și mult mai favorabile din alte state. În termeni juridico-constituționali, votul este egal și nu superior/ inferior pe criterii axiologice ținând de categorii de alegători/ alegerea concretă făcută, aceasta fiind o altă axiomă a democrației constituționale. Evident tema este mult mai largă, ducând până la valorile creștine laicizate și aplicate treptat în relațiile sociale dintre cetățeni începând de acum multe secole în Occident, valori care stau la baza democrației occidentale precum egalitate, umilință, lipsa trufiei, acțiune individuală, etc și nu o putem dezvolta aici.

ai partidului câștigător în alegeri. Miniștrii erau numiți/revocați direct de șeful de stat și nu exista nici o aprobare a Parlamentului asupra numirii lor.

Regimul constituțional al acelor vremuri definea două entități total separate (putere legislativă=Parlament dominat de partidul câștigător vs. putere executivă=șef de stat), a căror colaborare depindea exclusiv de voința personală a fiecărui din cei doi actori principali și, în mod fundamental și decisiv, de aceea a șefului de stat. Nu exista nici un mecanism constituțional de control reciproc sau de contrabalansare a puterilor. Nu exista un mecanism constituțional nici de legătură între ele; de asemenea, nici un mecanism de legătură cu sensul constituțional și funcționalitatea partidelor politice. Partidul politic, drept concept constituțional, nu avea nici o consacrare și nici un rol constituțional definit prin Constituțiile din 1866 și 1923. De altfel termenul de partid politic efectiv nu există în nici una din cele două Constituții din 1866 și 1923.

Esențial este că regele nu avea nici o obligație constituțională să numească miniștrii pe reprezentanții partidului care câștigase alegerile și care dădeau majoritatea parlamentară, că putea demite oricând dizolva Parlamentul și acorda Guvernul partidului care nu deținea majoritatea parlamentară și că nu răspundea față de nimeni pentru nici o decizie a sa, persoana sa fiind inviolabilă. O obligație de unire a sensului și funcționalității celor două puteri din stat- executivă și legislativă- era doar una de onoare și de respect a valorilor democratice ce depindea de exclusiv voința proprie a șefului de stat, dar nu o obligație constituțională.

Însuși mecanismul practic de acțiune al șefului de stat al primilor doi regi, prin care aceștia au înțeles să respecte Constituția și votul alegătorilor, a fost unul care doar mima o relație de esență democratică a puterii executive(Rege prin Guvernul său) cu puterea legislativă(Parlament) ce, teoretic, era reprezentanța națională supremă.

Regele dizolva Parlamentul oricând considera necesar, și dăruia pur și simplu guvernarea (numea persoana însărcinată cu formarea Guvernului), ca regulă dominantă, partidului din opoziție. Guvernul avea obligația constituțională de a organiza alegeri pe care, în mod invariabil, le câștiga cu majoritate de peste 50% partidul aflat la guvernare .[17] Principala uriașă deficiență a acestui mecanism constituțional de acțiune nu este doar că determina în mod esențial momentul sau modul formal în care lua naștere în mod practic- adică prin alegeri convocate la discreția șefului de stat- puterea legislativă. Viciul fundamental era că decidea însăși natura, conținutul politic al puterii legislative, în condițiile unei enorme lipse de identitate și de cultură politică a alegătorilor ce votau întotdeauna majoritar cu partidul de la guvernare. O astfel de abordare a rolului constituțional al șefului de stat nu putea - și nici a reușit- să susțină vreo dezvoltare și întărire în timp a sensului și rolului puterii legislative, de reprezentanță națională ce trebuie să aibă un control(măcar

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[17] Aceasta a fost realitatea până în 1937. Inclusiv în 1937, partidul aflat la guvernare a căștigat alegerile dar lipsa unei rezultat electoral al acestuia de minimum 40% a făcut ca acesta să nu poată obține prima electorală(majorarea în baza legii electorale a numărului de mandate parlamentare) care să-i permită deținerea majorității în Parlament și formarea Guvernului. Era rezultatul fragmentării politice introdusă de votul universal începând cu 1919, ale cărei efecte Ferdinand și Ionel Bratianu au încercat să le înlăture cu disperare, prin legea electorală din 1926, a cărei premisă pretins prudentă (obținerea a minimum 40% de un partid) s-a dovedit a fi spulberată în doar 10 ani de o realitate mult mai dură .

minim) asupra puterii executive, ceea ce contrazice însăși regula de aur a modelului constituțional occidental de la care își revendica apartenența. Completat cu lipsa competenței constituționale a Parlamentului de a demite Guvernul, acest mecanism constituțional a dus inexorabil la consecința că puterea legislativă a fost întotdeauna aservită celei executive între 1866 și 1937.

Cât timp cele două persoane -șeful puterii executive și cel și care de regulă deținea funcția de facto de premier și, în urma alegerilor și de conducător al partidului care controla puterea legislativă - au respectat aceleași valori generale de politică internă și externă și s-au conformat acelorași reguli nescrise (aceleași opinii nu au împărtășit niciodată, să nu ne iluzionăm), mecanismele nescrise constituționale de colaborare între cele două puteri au funcționat mai mult sau mai puțin bine, precum în cazul tandemului clasic Ferdinand-Ion I.C. Brătianu. În realitate era un simplu mecanism de putere de fapt (nu de drept), nefiind unul obiectivizat impus prin texte scrise independente de voințe și persoane individuale. Implacabil, nu putea fi decât un mecanism de putere cu caracter profund personal al cărui sens democratic depindea exclusiv de valorile și caracterul persoanelor care îl exercitau. De aceea, sensul democratic s-a pierdut când în acest mecanism au intrat precum personalități precum Carol al II-lea și, spre exemplu, Gheorghe (Guță) Tătărescu, cu efectele de neevitat asupra viabilității partidelor politice.

Aceasta era, lipsită de coloristică triumfalistă, formulă de funcționare a separației puterilor în stat conform Constituțiilor din 1866 și 1923.

În esență, totul poate fi redus la formularea că Parlamentul avea rol consultativ față de șeful de stat, șeful de stat deținând o preeminență necontestată de nimeni, fără să răspundă față de nimeni. Iar în ce privește relația între Parlament și Guvernul ce exercita de facto puterea executivă, ea a fost genial exprimată de P.P. Carp : nu existau guverne parlamentare , ci parlamente guvernamentale.

A fost un unu și repetitia sa[18] dată de împărtășirea unor valori comune și de respectarea unor mecanisme subînțelese și nu scrise. Viabilitatea unui astfel de mecanism politic a depins de voința și caracterul unor persoane și în foarte mică măsură de o legitimitate legală.

Mi-aș dori ca cititorul să înțeleagă rândurile de mai sus nu ca o critică a celor vremuri, ci ca o readucere la lumină a adevărului constituțional, atât de mult obturat sau edulcorat prezentat în multe lucrări de specialitate. Este singura modalitate dacă va dori să înțeleagă spiritul acelor vremuri și să individualizeze eventualele reminiscențe ale lui- căci există, atât în amănuntul oamenilor politici cât și în mentalul colectiv- în actualitatea în care trăiește.

Dar să revenim la Constituția anului 1938. Ea este un ,,tertip avocățesc"[19] în raport de Constituția anilor 1866 și 1923. Constituția anului 1938 a luat mot-a-mot textele Constituției din 1923 și, de regulă,prin modificari destul de reduse (adăugiri/ eliminări/ reformulări) a modificat întregul sensul Constituțiilor anterioare. ,,Șmecheria" românească - scuzați termenul neacademic dar reiterez că el caracterizează cel mai substanțial pervertirea - își continua cariera de glorie în constituțiile românești. ,, Pe ici pe acolo, prin punctele

[18] Conceptul aparţine marelui filosof român Constantin Noica.
[19] Textul Constituției din 1938 este opera unu celebru avocat al acelor vremuri, Istrate Micescu.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

esențiale" devine din 1938 unul din principiile de bază ale constituțiilor românești ce continuă și dăinuie până și în constituția actuală.

O să exemplificăm foarte scurt. Conform reglementărilor constituționale din 1866 și 1923, șeful de stat exercita puterea legislativă împreună cu Parlamentul. Prin Constituția din 1938 el o exercită prin Parlament. El convoacă Parlamentul când vrea, nemaiexistând sesiuni parlamentare cu termene clare (cel puțin o dată pe an spune vag textul constituțional). Senatul rămâne format din senatori de drept și aleși, dar se adaugă și senatorii numiți de șeful de stat, a căror proporție devine jumătate din numărul total al senatorilor. Constituția din 1938 nu desființează formal partidele politice și nici nu înlătură alegerile parlamentare. Partidele pot încă exista, dar alegerile sunt pur uninominale și corporatiste (pe categorii profesionale, în linii mari), ceea ce desființează în fapt sensul existenței partidelor politice ca instrumente de formare a reprezentării și reprezentanței naționale. În rest, păstrează vechile puteri ale șefului de stat(de a dizolva Adunările, de a defini guvernul drept al său, de a sancționa și promulga legile, etc.) cu adăugiri în aceeași manieră ca mai sus .

Nu este o nouă paradigmă, cel puțin juridic-constituțional, din punctul de vedere al separației puterilor în stat. Același principiu de definire a separației a puterilor în stat, respectiv Parlamentul are rol consultativ pentru șeful de stat, este prezent și în Constituția din 1938, dar este dus către forma extremă, prin subordonarea și mai accentuată a puterii legislative față de cea executivă. Lipsa de răspundere a puterii executive față de cea legislativă existase dintotdeauna. Dacă vreți, este una, Parlamentul are un rol din ce în ce mai puțin consultativ pentru șeful de stat", fără a fi așezat un alt principiu constituțional în loc.

Ceea ce este definitoriu pentru Constituția din 1938 și total nou în istoria constituțională românească este, însă, definirea reprezentării guvernaților pe bazele corporatiste și naționalist-etnice. La nivelul exercitării drepturilor politice fundamentale de a alege și de a fi ales, care sunt esența reprezentării, corporatismul[20] devine singura structură formală permisă de creare a reprezentării iar naționalismul, înțeles în sensul rudimentar de etnici pur români și, cel mult, doar câteva minorități tolerate, devine singura ideologie acceptată constituțional în stat [21] Dizolvarea funcționalității partidelor politice din textul constituțional a fost urmată, într-o logică inerentă, de desființarea oficială a partidelor politice[22] la o lună după apariția Constituției din 1938 și implicit a dreptului de existență a oricărei doctrine de altă natură decât ideologia naționalist-etnică. Mai departe, în aceeași logică, s-a înființat primul partid unic din istoria României în decembrie 1938, autodeclarat ca naționalist, intitulat Frontul Renașterii Naționale, transformat în Partidul Națiunii în 1940.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[20] Existența corporatismului electoral a fost total efemeră, pentru că chiar nu se sprijinea pe nimic din realitatea românească ci era doar o copiere grosieră total fantezistă a modelului fascist italian, la modă în acele vremuri.

[21] Cititorul trebue să nu uite că primele legi rasiale românești și primele registre de naționalitate apar în aceeași perioadă, respectiv în ianuarie 1938 când este edictat Decretul-Regal nr.170 privind revizuirea cetățeniilor publicat în M.Of nr.18 din 22 ianuarie 1938, fiind evidentă dorința lui Carol al II-lea de a acapara în propriul scop avanatjele naționalismului românesc.

[22] Partidele vor fi desființate și oficial prin Decretul-Regal nr.1442 publicat în M.Of. din 31 martie 1938, pentru aceleași motive: structura corporatistă a electorilor și aleșilor ce nu puteau justifica crearea reprezentanței naționale prin intermediul partidelor politice.

Ironia istoriei a făcut ca Constituția din 1938 să aibă aceeași perioadă de viață, 2 ani ca și Statutul dezvoltator al lui Cuza. Autoritarismul, fie el și consacrat de constituție, părea să aibă puțini sorți de izbândă în România, de parcă istoria încă înțelegea să dăruiască în continuare românilor acel tip de noroc proverbial care nu necesita și politicieni, invocat de P.P.Carp.

Norocul, cel puțin cel constituțional, a românilor s-a sfârșit definitiv însă în 1940. Căderea lui Carol al II-lea și a Constituției din 1938, în contextul tragediei naționale a pierderilor teritoriale din august 1940 și, mai larg, al războiului mondial, nu au dus la un nou moment 1866 ci, în mod logic în raport de involuția ce începuse în 1930, la o perioadă groaznică pentru constituționalismul românesc.

[23]Cu 5 septembrie 1940 începe cu adevărat o nouă epocă constituțională. Este în primul rând epoca vidului constituțional, a lipsei aplicării oricărei reglementări constituționale reale, ce durează până în 31 august 1944. Este în al doilea rând, perioada de haos constituțional dintre 1944-1948. Este în al treilea rând epoca lipsei oricărui sens rațional al reglementărilor constituționale, căci nu doar conținutul, dar și forma reglementărilor nu are decât rareori legătură cu respectarea regulilor constituționale precedente. Este în al patrulea rând epoca incoerenței constituționale ce nu a încetat nici astăzi.

O să zăbovim puțin asupra începutul acestei perioade, momentul septembrie 1940, nu din motive de spectaculos, ci pentru ca cititorul să înțeleagă mai bine și mai ușor, retrospectiv, trăinicia anormalității în viața constituțională românească ce începuse deja să fie definitorie începând cu evenimentul care, probabil, a schimbat orice posibilă evoluție constituțională normală a societății românești : iunie 1930, aducerea total neconstituțională a lui Carol al II-lea pe tronul regal, cu acordul forțelor politice dominante de la acel moment și al Parlamentului.

Să dăm, deci, cuvântul istoriei factuale. În 4 Septembrie 1940, prin Comunicatul nr.91/1940 [24] șeful de stat (regele Carol al II-lea) acceptă demisia Guvernului (prim-ministru Ion Gigurtu) și îl însărcinează pe generalul Ion Antonescu cu formarea unui nou Guvern. În 5 septembrie, este publicat Decretul Regal 3051/ 4 septembrie 1940 de acceptare a demisiei Guvernului Gigurtu și de numire ca prim-ministru a generalului Ion Antonescu. Sub raport constituțional, nimic deosebit până aici. Dar 5 septembrie 1940 intră în istoria constituțională a României pentru cu totul alte motive decât banala demisie și numire a unui nou Guvern.

Prin Decretul 3052/5 septembrie 1940, prin primul articol al acestuia, șeful de stat suspendă Constituția din 1938. Textul nu individualizează care este textul constituțional care ar fi permis șefului de stat să suspende constituția, căci nici nu exista un astfel de text în Constituția din 1938.

Prin al doilea articol al aceluiași decret, șeful de stat dizolvă Parlamentul. La fel nu se precizează care este textul constituțional care stă la baza deciziei de dizolvare și cum poate

[23] Este de-a dreptul deprimant să constați în România sec.al XXI-lea că refuzul oricărei analize constituționae reale a acelei perioade domină în continuare, de parcă anii 1940-1944 nu ar fi existat din punct de vedere constituțional !
[24] Publicat în M.Of. nr.204bis din 4 septembrie 1940.

All rights reserved. This text or any portion hereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

șeful de stat decide o astfel de măsură în condițiile în care chiar același șef de stat suspendase Constituția din 1938.

Prin al treilea articol, primul-ministru este însărcinat cu punerea în aplicare a decretului, adică a suspendării Constituției și dizolvării Parlamentului. Evident- cum cititorul deja a intuit- nu există individualizat nici un articol constituțional pe care să fie întemeiată nici această măsură.

Motivarea de fapt- despre (i)rațională și neconstituționalitate nu cred că mai trebuie insistat-trecută în textul decret este- cât de mult rezonează, inclusiv în ce privește ortografierea cu literă mare, cu limbajul unor alte epoci și momente istorice ulterioare! - ,, văzând starea de extremă necesitate în care se găsește Țara".

Și grozăvia constituțională continuă, la un nivel neegalat până în prezent.

Prin următorul Decret nr.3053/1940, publicat pe aceeași pagină a aceluiași Monitor Oficial nr.205/5 septembrie 1940, după ce prin Comunicatul nr.92/1940 se atestă că noul prim-ministru a depus jurământul la ora 3,50 dimineața- un fals istoric de altfel- șeful de stat îl învestește pe primul-ministru Ion Antonescu cu ,,depline puteri pentru conducerea Statului Român" prin primul articol. Textele constituționale evident că nu sunt menționate. Prin al doilea articol, în ciuda caracterului deplin al puterilor Președintelui Consiliului de Miniștri, șeful de stat exercită(sic!) o serie prerogative (foste) regale, de a conduce armata, de a încheia tratate, numirea miniștrilor iar modificarea legilor organice putea fi emisă prin decret regal ce trebuie să fie contrasemnat de primul-ministru. Prin al treilea articol, se stipulează că toate celelalte(sic!) puteri ale statului se exercită de primul-ministru.

Păstrând tonul de-a dreptul obsesiv al mentalității comune românești privind ,, loviturile de stat", aceasta chiar era o lovitură de stat. Numai că era una total atipică, pentru că cel care o dădea (regele) nu era și cel care beneficia(constituțional) cel mai mult de ea și, istoric, regele (fie el Carol al II-lea sau Mihai I) nu a beneficiat chiar deloc de ea.

Iar absolutul iraționalității constituționale încă nu fusese atins.

În 6 septembrie 1940, șeful de stat(regele Carol al II-lea) lansează o proclamație prin care face ,, jertfa" de a ,,trece grelele sarcini ale domniei" fiului său (Regele Mihai I) și părăsește țara, de data asta definitiv.[25]În aceeași zi, primul-ministru Antonescu lansează o proclamație către țară în care afirmă explicit că nu este un guvern nou, ci un adevărat regim nou, al cărui program va izvorî din ,, crezul naționalist integral".

România ajunsese, în doar 10 ani un stat fără rege, fără Parlament și fără Constituție.

În aceeași zi, prin Decretul-Lege nr.3064 un prim-ministru decide succesiunea unui rege la tronul României, ceea ce reprezintă un eveniment cu adevărat inegalabil- cel puțin până la acest moment- în istoria României.

[25] Ironia istoriei atinge, aici, sublimul. În aceeași zi și în același Monitor Oficial nr.206 se republica, pe de o parte, Codul Civil denumit Codul Civil Carol al II-lea și , pe de altă parte, regulamentul Ministerului Propagandei privind radio-difuziunea.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

În acest uluitor act normativ- în acest context devine de-a dreptul minor faptul că un prim-ministru(Ion Antonescu) a decis unilateral să interpreteze proclamația lui Carol al II-lea drept abdicare sau că această proclamație nu a fost niciodată publicată în Monitorul Oficial pentru a dobândi efecte legale depline-, primul-ministru se autointitulează Șef al Statului Român.

România reușise o a doua inedita performanță în istoria sa: de a avea atât un rege cât și un Șef al Statului Român ce deținea puteri depline.

Dar nimic nu pare să oprească furtuna constituțională care distrugea orice ar fi putut sta constituțional în picioare. În aceeași zi, noul rege depune jurământul, în fața aceluiași prim-ministru. Prin printr-un act care nu are nici titulatură juridică ci doar un număr 3067[26], noul rege învestește/ numește/renumește/ continuă să îl mențină în funcție- cu sinceritate mărturisim că nu știm care este termen juridic corect care ar trebui folosit- pe aceeași persoană(Ion Antonescu) ca prim-ministru, care capătă/ continuă să dețină- cititorul poate folosi și orice alt termen dorește- aceleași puteri depline în stat din ziua anterioară, suplimentate(prin nereluarea unor alineate din Decretul 3053) cu dreptul de a încheia tratate și de a numi miniștrii.

România reușea, în aceeași zi, o treia performanță constituțională: de a emite un act normativ care nu are nici o titulatură(decret, decret-regal, lege, etc.) și care atribuia unei persoane absolutul de putere(puteri depline) în stat.

Tot în aceeași absolut năucitoare zi, președintele instanței supreme și procurorul general jură credință Șefului Statului Român (adică primului-ministru) iar militarii jură credință Regelui, iarăși o noutate absolută, a patra, în istoria constituțională românească.[27]

O zi mai târziu, pe 8 septembrie, apare în Monitorul Oficial nr. 208 Decretul-Regal nr. 3072 care are același obiect cu actul-fără-nume anterior menționat și poartă aceeași dată, respectiv 6 septembrie. Prin el, primul-ministru avea – găsirea termenilor juridici chiar nu mai au sens când rațiunea dispare- puteri depline pentru conducerea Statului Român, inclusiv în ce privește legile organice. Nici măcar numirea-primului ministru nu mai era în puterea regelui, primul-ministru dobândind astfel un fel de eternitate. Și pentru că discutăm de o eternitate cu evidentă sorginte nazistă[28], primul-ministru se autointitula, precum cel german de la acel moment, Conducător al Statului Român și lua naștere o nouă categorie de acte : Decretele-legi ale Conducătorului, un fel de acte factotum ce înglobau ceea ce fuseseră înainte două acte diferite : acte ale puterii executive și ale puterii legislative.

România reușise o a cincea performanță rară : să emită în aceeași zi două acte de natură constituțională, unul cu și altul fără titulatură, având conținut diferit dar același obiect constituțional absolut: exercitarea de puteri depline în stat.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

[26] Patru ani mai târziu, atunci când va fi abrogat, va fi calificat retroactiv drept Decret-Regal.
[27] Monitorul Oficial care cuprinde aceste pagini de istorie este Monitorul Oficial nr.206 bis din 8 Septembrie 1940.
[28] Dacă Carol al II-lea visa- utopic este puțin spus- să impună o realitate fascistă în stil corporatist italian, Mareșalul Antonescu a fost un impulsiv conducător tipic național-socialismului germanic.

Și pentru că septembrie constituțional al anului 1940 trebuia să aibă un sfârșit, în 14 septembrie 1940, Regele Mihai I emitea Decretul-Regal nr.1151, contrasemnat de Conducătorul Statului Român, prin care România devenea frust și simplu Stat Național Legionar, mișcarea legionară înscriindu-se pe aceeași linie naționalistă și devenind singura mișcare politică permisă. Nici măcar cel mai elementar element de formă juridică, adica sintagma ,, articol" înainte de fiecare paragraf al textului, nu mai există în acest decret. În logică implacabilă a iraționalului constituțional, din moment ce putuseră exista anterior atât un Rege dar și un Conducător al Statului cu puteri depline, din momentul nașterii statului legionar existau un Rege, un Conducător al Statului Legionar și Șef al Regimului Legionar (Ion Antonescu) dar și un Conducător al Mișcării Legionare (Horia Sima). [29]

Absolutul în iraționalitate constituțională chiar fusese atins, în doar 11 zile.

România părăsise cu totul raționalitatea legii. Din punct de vedere constituțional, România se întorsese în perioada anterioară Regulamentelor Organice într-o formă contorsionată ideologic și ca mecanism de funcționare pur constituțional.

În februarie 1941, prin Decretul-Regal nr. nr.314/1941[30] decretul-regal privind statul național legionar era abrogat și reinterzise orice activități politice.

Să încercăm o comparație între regimul constituțional al Constituției din 1991 și realitatea constituțională a acelor vremuri este lipsit de orice sens. Perioada antonesciană este evident una care poate fi încadrată, cel puțin juridic, în mod generic în termenul juridic de dictatură personală care nu are nici o legătură cu Constituția anului 1991. La toate acestea se adaugă un alt fapt absolut unic în istoria modernă a României: România a intrat în al doilea război mondial fără a avea nici măcar un tratat în acest sens semnat cu Germania[31], nici anterior, nici ulterior declanșării ostilităților armate(nici măcar ulterior trecerii Nistrului), ci doar pe baza unei înțelegeri verbale a Conducătorului Statului Român cu Fuhrer-ul german.

Dacă vidul (lipsa unei constituții) a caracterizat în mod definitoriu constituțional perioada 4 septembrie 1940-31 august 1994, perioada 31 august 1944-Constituția din 1948 este una a haosului constituțional. Iraționalitatea domină și zilele noastre orice încercare constituționale și încă de o manieră ce întemeiază norma constituțională.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[29] Cititorul să ca și autorul- nu trebuie să încerce să înțeleagă care este conținutul juridic al acestor termeni-funcții în stat, pentru că efectiv nu există unul. Faptul că Ion Antonescu a înțeles raportul dintre titulatura conducător al mișcării și cea de conducător al statului ca fiind una de tip de subordonare între șeful de stat major față de ministrul apărării, fără nici un fel de texte constituționale aferente în acest sens, este, pe lângă caracterul politic de-a dreptul delirant al unei astfel de concepții, relevant doar pentru că atestă că nu putem discuta despre conținut juridic-constituțional al termenilor și că însăși Mareșalul Antonescu chiar privea în manieră pur militară relațiile de putere în stat.

[30] Publicat în M.Of.-Partea 1- nr.39 din 15 februarie 1941.

[31] Pactul tripartit Germano-Italo-Japanez, la care a aderat și România în noiembrie 1940 era, teoretic, pur defensiv(în caz de atac din partea unei puteri terțe) și nu ofensiv, la fel cum fusese- amară ironie- și cel semnat de România cu Germania și Austro-Ungaria în 1883. Mai mult, el preciza că nu aduce atingere sub nici un fel raporturilor părților semnatare cu U.R.S.S., deci nu avea și nici nu putea avea ca obiect relațiile României(și nici ale Germaniei) cu U.R.S.S. , nici măcar în situația în care, ulterior lui noiembrie 1940, România ar fi fost atacată de U.R.S.S. În noiembrie 1940, România cedase deja anterior fără luptă Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței, deci nu relația cu URSS-ul era principalul scop al tratatului. Nu există nici o clauză specială de aderare a României legată de relația cu URSS.

În 2 septembrie 1944, după înlăturarea de la putere a lui Antonescu din 23 august 1944, apare Decretul-Regal nr.1627/31 august 1944 prin care sunt abrogate toate decretele anterioare privind atribuirea de puteri depline către Primul-Ministru/ Șef al Statului Român/ Conducător al Statului Român.

În istoriografie și mai grav, în lucrări considerate a fi de drept constituțional, persistă să fie vehiculată în multe cărți o adevărată aberație constituțională: că prin acest Decret-Regal 1627/1944 s-ar fi repus în vigoare Constituția din 1923. Constituția din 1923 fusese deja abrogată prin Constituția din 1938. Este la nivelul cele mai elementar al dreptului, pe care îl stăpânesc și cei fără cunoștințe juridice, că, odată abrogat, un act normativ (indiferent că este vorba de o constituție sau un act normativ inferior) nu are niciodată cum să reintre vreodată în vigoare și cu atât mai mult la 6 de ani de la abrogarea lui. Noțiunea de repunere în vigoare a unui act abrogat- nemaivorbind că actul care îl abrogase, Constituția din 1938, nu fusese el însuși niciodată abrogat- este o absurditate.

Carol al II-lea suspendase Constituția prin Decretul Regal 3053/ 5 septembrie 1940, fără aceasta să fie vreodată abrogată.[32] În 31 august 1944 Decretul Regal nr.3053/5 septembrie 1940 era abrogat prin Decretul Regal 1626/ 31 august 1944. Orice logică juridică elementară duce la concluzia că suspendarea Constituției din 1938 dispăruse. Dispărând suspendarea Constituției din 1938, aceasta reintra în vigoare în 31 august 1944.

Cu siguranță că nici unul din actorii politici de la acel moment nu dorea acest lucru, al recunoașterii reintrării în vigoare a Constituției din 1938, motivele fiind mai mult decât evidente.

Soluția aleasă la acel moment, prin Decretul 1626/31 august 1944 a fost una care s-a dovedit a nu a avea nici o legătură cu rațiunea constituțională. După 4 ani de degradare continuă, o astfel de rațiune- dacă mai exista în România- nu mai avea nici capacitatea de a găsi soluții.

La nivel constituțional, titlul și textului Decretul 1626/ 31 august 1944 arată că cei ce atunci erau conștienți de caracterul aberant al repunerii în vigoare al Constituție din 1923, deja abrogate. De aceea au căutat să găsească o soluție care să nici nu recunoască reintrarea în vigoare a Constituției din 1938, dar nici să afirme repunerea în vigoare a Constituției din 1923. De aceea, nici textul și nici titlul decretului nu vorbesc de repunerea în vigoare a Constituției din 1923, dar nici nu recunosc reintrarea în vigoare a celei din 1938.

Un rezultat exprimat, o misiune în realitate imposibilă. Soluția- dacă se poate numi așa- a fost una bazată pe ,,șmecheria" românească despre care am făcut vorbire anterior, ce înlocuia raționalitatea constituțională, cu aceleași rezultate nefericite.

În consecință, Decretul 1626/ 31 august 1944 a purtat pompoasă și găunoasa titulatură- care nu poate decât provoca zâmbete condescendente cercetătorului zilei de azi- de ,, Fixarea

[32] Rugăm cititorul să aibă în vedere că suspendarea unui act nu înseamnă și abrogarea actului. Legal, actul suspendat continuă să existe dar aplicarea lui nu are loc pe termenul cât operează suspendarea. Este o situație similară cu cea a suspendării din funcție a președintelui tratată la un capitol anterior.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

drepturilor Românilor în cadrele Constituțiunii din 1866 și cu modificările aduse Constituțiunii din 29 martie 1923."

Art.1 afirma că drepturile românilor sunt cele recunoscute de Constituția din 1866 cu modificările din 1923. Parafrazând, Constituția din 1866 cu modificările din 1923 nu mai putea și nu avea forța juridică, însă, să recunoască nimănui nimic în 1944 pentru simplul motiv că încetase să existe definitiv și nu mai avea nici o forță juridică încă din 1938. A spune că drepturile cetățenilor sunt cele dintr-o constituție abrogată de 6 ani, este echivalent juridic cu a spune că nu au drepturi. A folosi o formulare generală și ambiguă care nu spunea nimic concret și care, mai ales, nu individualizează în mod concret care sunt acele drepturi și cum se exercită, nu putea genera nici un fel de siguranță și încredere pentru acei foarte puțini care cunoșteau Constituția din 1923. Întrucât nivelul de cunoștințe juridice era foarte redus la nivelul societății (și) la acel moment, formularea nu spunea chiar absolut nimic majorității cetățenilor. Ceea ce se intenționa prin acest articol era și nu putea rămâne decât la nivel propagandistic, dat fiind contextul războiului mondial ce decurgea catastrofal pentru România, respectiv dorința de identificare cu imaginea unui întreg trecut considerat democratic. Nimic nu apare privind Constituția din 1938, nici că este repusă în vigoare, nici că este suspendată în continuare, nici că este abrogată, de parcă nu ar fi existat niciodată. Mai mult decât orice, ambiguitatea și amatorismul, dorința românească de a „ împăca și capra și varza" și, pe cale de consecință, realitatea frustă sunt evidente din însăși sensul termenului folosit: nu crearea de drepturi expres individualizate, ci „ fixare în cadru".

Contradicția în termeni și absurdul, dublate de zelul propagandistic, sunt evidente și în articole următoare. La art. 2 se precizează că puterile statului se exercită după regulile din Constituția din 1923 sub rezerva prevederilor art. III și IV. La art.IV se preciza că Regele exercita puterea legislativă, la propunerea Consiliului de Miniștri, până la organizarea reprezentanței naționale care, conform art.III, urma să fie organizată prin decret al Consiliului de Miniștri. Acest Decret apare 2 ani mai târziu, respectiv Decretul 2218/13 iulie 1946 prin care se stabilea că șeful de stat exercită colectiv puterea legislativă împreună cu reprezentanța națională (Adunarea Deputaților) care urma să fie aleasă la următoarele alegeri, dispărând posibilitatea Consiliului de Miniștri de a propune șefului de stat proiectele de acte normative. Ducând absurdul la extrem, art.17 din Decretul 2218/13 iulie 1946 prevedea imposibilitatea revizuirii Constituției din 1923, adică a unei constituții care fusese abrogată de 8 ani de zile. El este, dealtfel, unicul act constituțional care îndrăznește să utilizeze, retroactiv, sintagma repunerea în vigoare a Constituției din 1923.

Deși nu dorea reînvierea Constituției din 1938, în realitate șeful de stat deținea până la constituirea noului Parlament puteri mai mari decât cele prevăzute de Constituția din 1938. Mai mult, din iulie 1946, propunerile Consiliului de Miniștri nu mai reprezentau o condiție a exercitării puterii legislative, șeful de stat putând exercita-o neîngrădit până la alegerea noului Parlament(Adunarea Deputaților).

Concluzionând asupra acestei perioade de până la abdicarea regală, este o perioadă de haos constituțional. Teoretic Constituția din 1938 reintrase în vigoare dar se afirma, nevalid și utopic, că românii ar avea drepturi fixate printr-o constituție abrogată(cea din 1866 modificată în 1923), fără să fie individualizate care sunt acele drepturi.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

În mod paradoxal și de o ironie cu adevărat tragică pentru ce va urma atât pentru rege cât și pentru România, atunci, la finalul epocii monarhice românești, din punct de vedere constituțional șeful de stat a fost cel mai puternic șef de stat din toată istoria constituțională a României ce începuse cu Regulamentele Organice[33].

La nivel constituțional, ce se poate constata- indiferent de preferințe pro sau contra monarhice, păstrând întreagă compasiunea și respectul pe care destinul dramatic al fostului Rege Mihai le merită și, mai ales, indiferent față de realitățile politice postdecembriste ce nu pot justifica și modifica, retroactiv, trecutul- este că șeful de stat nu și-a utilizat atribuțiile constituționale în sensul lor afirmativ (de a face) ci în cel negativ și limitat temporar (de a refuza sancționarea decretelor Consiliului de Miniștri exclusiv în perioada grevei regale).[34]

În pofida unor realități ce păreau aproape insurmontabile și care erau starea de lucruri dominantă în secolului XIX în România și Țara Românească : războaiele dintre marile puteri derulate constant pe teritoriu românesc, ocupațiile străine, lipsa oricărei forțe armate proprii, modificările teritoriale, haosul administrativ, epidemii, etc. fuseseră realizate momentele 1859, 1866, 1878 și, implicit, perioada de până la primul război mondial. În pofida unui război ce părea pierdut în iarna lui 1917-1918 și în ciuda unui teritoriu al țării redus doar la câteva județe din Moldova, fuseseră realizate momentele 1918, consacrat constituțional în 1923.

Vigoarea, determinarea, inventivitatea politico-constituțională, curajul de acționa intern împotriva tendințelor dictatoriale, ingeniozitatea de acțiune politică pur practică- uneori de-a dreptul inconștientă, sfidătoare și provocatoare față de marile puteri ale sec. al XIX-lea-, abilitatea în relația cu marile puteri și cu structurile informale de putere francmasonice , curajul de pune marile puteri în fața faptului împlinit, încrederea aproape irațională în propriile lor forțe și în destinul țării, toate aceste virtuți ale oamenilor politici care realizaseră momentul 1859 și toată perioada 1866-1927 nu se mai regăseau în urmașii lor din 1944.

Pentru a parafraza celebra înțelepciune practică a anticilor, norocul ajutase o Românie ce îndrăznise între 1848-1927; la fel de crunt a lovit,însă, o Românie ce a cedat continuu și pasiv, atât intern cât și extern, între 1930 și 1947.

Trăsăturile comune ale perioadei 1944-1947 cu Constituția din 1991 nu există iar o analiză comparativă între un sistem constituțional lipsit de reprezentanță națională în care șeful de stat a exercitat inclusiv puterea legislativă și sistemul constituțional introdus în 1991 este evident lipsită de sens.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[33] Evident excludem perioada antonesciana, întrucât în acea perioadă nu putem vorbi de un șef de stat constituțional ci de un dictator.

[34] De ce, cum, gradul și abilitatea cu care (nu) le-a folosit șeful de stat în acea perioadă, ajutorul pe care (nu) l-a primit din partea partidelor politice democratice, depășește limitele cărții noastre și trebuie să fie o întrebare deschisă tuturor istoricilor, mergând mai departe de corecta în esență, dar și mult prea comodă și cu siguranță neexhaustiva explicație a ocupației sovietice. La nivelul unei priviri obiective asupra acelei perioade- de natură istorică, constituționale sau de orice altă natură-, bunele-intenții reale și caracterul moral al unui șef de stat și/sau al oamenilor politici nu pot înlătura marile greșeli politice.

Există, însă, trăsături comune la un nivel constituțional mai înalt. Este prima oară când caracterul afirmativ, pe care l-am menționat la începutul acestui capitol privind Constituția din 1866/1923, lipsește din reglementările constituționale. În ambele cazuri, reglementările constituționale rezultate în urma înlăturării unor dictaturi (cea antonesciana, respectiv cea comunistă) se refugiază într-un trecut idealizat și total vag în conținut (cazul referinței la drepturile ,,fixate în cadru" din Constituțiile din 1866 și 1923)[35] sau al unui viitor himeric(modelul republican semiprezidențial francez începând cu 1991) a căror legătură cu prezentul fiecărei perioade fie nu mai exista, fie nu a existat niciodată.

În succesiune urmează perioada comunistă. Nu vom dedica următoarele rânduri vreunor diatribe împotriva comunismului. Și comunismul, la fel ca orice regim politic nefast- cu atât mai mult cu cât deține întâietatea răului istoric pentru români- necesită o analiză realistă și științifică la nivelul juridicului constituțional, întrucât analiza lui obiectivă și lipsită de presupoziții valorice de abordare pro sau contra este cea mai bună metodă de apărare împotriva lui.

În 30 decembrie 1947, șeful de stat este forțat să abdice, dar modalitatea de abordare a aspectelor constituționale de către noul regim politic nu se schimbă în esență. ,,Șmecheria" și iraționalitatea constituțională românească continuau sub obladuirea unui noi stăpân, mult mai formalist, mai capabil profesional dar, mai ales, necruțător.

Formal, abordarea juridic-constituțională este la un nivel superior celei din perioada ce începuse în 5 septembrie 1940, ce demonstrează rigoarea și disciplina comunistă a acelor vremuri de început ale noului regim de ,, democrație populară". Actul de abdicare se publică în Monitorul Oficial, în forma juridică a unui decret regal[36], fapt ce nu existase în cazul abdicării lui Carol al II-lea.

Legea 363/1947 pentru constituirea Republicii Populare România este simplă și clară, de o abilitate remarcabilă în evitarea oricăror abordări directe ale aspectelor ce puteau naște dubii. Ordinea articolelor indică o strategie de abordare de o logică rece, tipică pretinsului caracter științific pe care și-l aroga marxismul, ca primă și fundamentală trăsătură.

Le vom prezenta pentru ca cititorul să înțeleagă, măcar la nivel juridic, o foarte mică parte din caracteristicile răului comunist, care nu trebuie niciodată subevaluat.

Primul articol ia act de abdicarea fostului șef de stat, apoi, într-o logică decisivă, al doilea abrogă Constituția din 1923 și al treilea proclamă caracterul republican al statului. Urmează

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

[35] Mai mult decât orice, această refugiere a politicului românesc dintre 1944- 1947 în invocarea, în principal pasivă sub raportul acțiunii politice concrete, a unui trecut care, în mod evident, nu mai avea nici o legătură cu prezentul politic intern internațional / social/ cultural, etc de la sfârșitului celui de al doilea război mondial- atitudine care putea fi, poate, viabila pe termen limitat și doar în timp de război- atesta, însă, fără echivoc, inexistența la nivelul întregii lumi politice românești de atunci, nu doar șefului de stat, a oricărei viziuni constituționale de viitor care să corespundă realității. A crede că lumea românească ce începuse să existe odată cu votul universal și evoluase până la sfârșitul celui de al doilea război mondial și , mai ales, că cea care urma să se nască în mod natural pe ruinele războiului mai puteau fi definite în termenii perioadei 1866-1923, că mai puteau fi reflectate viabil prin Constituția din 1923 era chiar o orbire istorică uriașă a oamenilor politici de atunci, oricât de mare și sinceră trebuie să fie compătimirea noastră pentru soarta tragică din timpul comunismului a multora dintre aceștia.

[36] Decretul-Regal nr.2301/30 decembrie 1947.

dispozițiile tranzitorii privind exercitarea puterii legislative dublată de constituirea unei adunări constituante care să hotărască asupra noii constituții. Apoi, intervin cele privind exercitarea puterii executive sub forma unui prezidiu al format din cinci personalități ale vieții politice. Nu exista nici forța puterii executive din regimurile anterioare, ci puterea executivă(prezidiul) era subordonat puterii legislative(Adunarea Deputaților). Următoarele 2 articole erau destinate jurământului membrilor puterii executive, forțelor armate și funcționarilor. Ultimul articol încheia formal cu promulgarea legii.

Nicăieri în text nu apăreau cuvintele ,, marxism", ,,socialism", ,,comunism", ,,luptă/ conștiință de clasă", ,,partid comunist(muncitoresc)" sau oricare altele asemenea. Mai mult, se vorbea despre respectarea libertățile și drepturile democratice, dar cele aparținând poporului, ceea ce însemna, nescris dar implicit ca sens, că nu mai se garantau drepturile individuale. Nici un fel de interzicere a activităților politice sau a vreunor drepturi ale cetățenilor. Nici un fel de indiciu asupra viitoarei constituții sau asupra viitorului regim politic, doar formularea nevinovată că viitoarea Adunare Constituantă putea hotărî asupra acesteia. Totul este redactat și organizat riguros și cu o economie de mijloace, aproape nici un cuvânt în plus față de minimul necesar. Nici un fel de trădare a intențiilor ascunse, nici un fel de abrogare a altor legi, nici un fel de declarație festivistă ci doar feroce adaptare darwinistă a prădătorului la condițiile și în limitele posibile politic ale momentului istoric.

Dar, recunoscându-i abilitatea și capacitatea profesională superioare constituționalismului perioadei 1940-1944, să nu cădem în capcana admirației formalismului răului comunist. Abrogarea Constituției din 1923 era o nouă aberație juridică, preluând mecanismul de gândire al Decretului 1626/1944 căruia îi întorcea, astfel, împotriva lui scopul propagandistic. Totodată, prin abrogarea Constituției din 1923 se evita, în primul rând, numirea unui alt rege străin conform mecanismului Constituției din 1923. Abrogarea Constituției din 1923 încălca însă flagrant Decretul 2218/1946, în baza căruia fuseseră stabilite competențele Adunării Deputaților care prevedea expres că Adunarea Deputaților nu putea revizui Constituția din 1923, deci, ad fortiori, nici a o abroga. Declararea formei republicane de guvernământ era o contradicție în termeni, o asemenea competență constituțională neputând aparține Adunării Deputaților, ci, conform chiar art. 5 din același act, ea trebuia să aparțină doar viitoarei Adunări Constituante.

30 decembrie 1947 este finalul tragic a unui total nemeritat destin pentru Constituția din 1866/1923. Sfârșitul ei simbolizează nu doar ruptura finală de un model a tuturor reglementărilor care i-au urmat, ci și finalul unei epoci constituționale ce a încetat pentru totdeauna. La Constituția din 1866 și 1923 s-au raportat toți, de la început : și regimul carlist și cel comunist, ambele prin explicita denunțare(abrogare) a ei; dar și perioada dintre 1944-1947 prin vagul și nehotărâtul joc de asumare/refuzare a ei.

Constituția din 1948 pune, formal, capăt haosului constituțional, urmată de Constituțiile din 1952 și 1965, fiecare din ele modificate.

Toate aceste constituții comuniste prezintă câteva trăsături comune, mai importante de reliefat decât o analiză specifică a fiecăreia din ele.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

Aceste trăsături comune ne permit să arătăm câteva trăsături specifice formalismului constituțional și, mai larg, al sistemului de drept, care produc atât de multe confuzii în înțelegerea corectă a dreptului și în găsirea căilor de ieșire din labirintul terminologiei juridice.

Oricine citește oricare din cele 3 constituții comuniste pare să ajungă la concluzia că nu există diferențe esențiale față de cele anterioare, cel puțin la nivel reglementărilor celor 3 puteri în stat. Formal, apar organe ale puterii legislative, executive și instanțe judecătorești, toate reglementate separat. Mai mult, Constituțiile anilor 1948,1952,1965 par, paradoxal, să fie mai liberale, căci prevăd subordonarea organului executiv față de cel legislativ, sau, începând cu 1965, subordonarea sau responsabilitatea șefului de stat în fața reprezentanței naționale. De aici concluzia, atât de întipărită în mentalitatea populară, că nu are importanță ce scrie în constituție, că oricum sunt scrise decât aspecte foarte generale „teorie" și „ principii", dar nimic concret și practic.

Lipsa formulării principiului separației puterilor în stat din toate aceste constituții nu pare să însemne nimic, căci nici Constituția din 1866, spre exemplu nu îl prevede expres, la fel cum, de altfel, nu îl prevăd expres nici alte constituții occidentale.

Diferența este că în cazul Constituția din 1948, 1952 și 1965 ne aflăm în fața unei schimbări de paradigmă constituțională, efect al noii paradigme politico-sociale : comunismul. Conceptele de separație a puterilor în stat, putere executivă sau legislativă nu există în aceste trei constituții, pentru că ele nu există în marxismul aplicat politic. Nu mai există trei puteri ci o singură putere, puterea de stat. În cadrul unicei puteri de stat nu pot exista decât organe ale unicei puterii de stat, termenul de organ ținând de caracterul științific pretins de marxismul politic. Toate aceste organe trebuie să formeze un unic indivizibil organism-statul. Organul suprem al puterii de stat este Marea Adunare Națională/Consiliul de Stat, organul suprem executiv și administrativ este Consiliul de miniștri și instanțele judecătorești sunt organe judecătorești. Acesta caracter unic și indivizibil al puterii de stat[37] nu este altceva decât aplicarea practică a legilor istoriei descoperite de marxism. Puterea nu putea fi decât indivizibilă în marxism. Iar deținătorul puterii ei nu era decât unul singur, cel căruia legile istoriei ale marxismului îi acordau acest drept : proletariatul prin instrumentul lui politic : partidul comunist care este „ forța conducătoare atât a organizațiilor celor ce muncesc, cat si a organelor si instituțiilor de stat."(art.86 din Constituția din 1952), „ forța politica conducătoare a întregii societăți" (art.3 din Constituția din 1965), „exprima si slujește cu fidelitate năzuințele si interesele vitale ale poporului, îndeplinește rolul conducător în toate domeniile construcției socialiste, îndruma activitatea organizațiilor de masă și obștești, precum și a organelor de stat."(art.26 din Constituția din 1965).

All ... without the express written permission of the author

[37] O separarea a puterilor în stat a existat între puterea judecătorească şi restul celor 2 puteri, indusă în mod natural de specificul şi tipul de funcţionalitate a puterii judecătoreşti. Este genul de separare care funcţionează aproape în orice sistem politic din orice stat modern- mai democratic sau mai puţin-, cu excepţia celor care mai au încă o componentă religioasă definitorie(precum cele islamice). Gradul de independenţă a puterii judecătoreşti faţă de celelalte două puteri diferă de la un regim la altul, dar o asumare a puterii judecătoreşti de către organe ale celorlalte două puteri nu a existat şi nu mai există la nivel european de 2 secole.

De aceea, nu vom insista asupra diferențelor între constituțiile perioadei 1948-1989 și asupra diferitelor organe de stat, întrucât ele nu reprezintă cu adevărat reglementări constituționale ci mai degrabă reglementări privind modalitatea de exercitare a puterii de stat de către partidul comunist. Studiul lor ar reprezenta o analiză a mecanismului de acțiune(și, implicit, al luptelor intestine) al partidului comunist de-a lungul acelei perioade- ceea poate fi fără îndoială foarte interesant- dar nu reprezintă o analiză de drept constituțional.

Ce vom sublinia este că doar începând cu Constituția din 1965, apare funcția de președinte al republicii. Reprezentant al puterii de stat, președintele trebuia să răspundă, în logica ierarhică a comunismului, în fața organului suprem al aceleiași puteri, care era Marea Adunare Națională. Ideea națională și, cu atât mai mult cea de președinte era aprioric contrară în contextul ideologiei marxiste și aplicării ei leniniste, de aceea nu a existat la începutul comunismului românesc, în primele două constituții comuniste. Ideea fundamentală a marxismului era cea universalistă(„ muncitorii nu au patrie") - altfel, nici nu mai putea pretinde a fi o lege universală științifică a istoriei de oriunde- iar tipul de conducere leninist era cel colectiv, păstrat, măcar formal și în timpul stalinismului. Ideea prezidențială a fost impusă în 1965 de naționalismul reactivat politic, regimul politic al acelor ani încercând să integreze naționalismul în comunism și să-l utilizeze în propriul beneficiu. Sub masca unui comunism aplicat la condițiile concrete și specifice unei anumite țări, dar în realitate prin mijlocul naționalist, nu doar că a fost reiterată teoretic valabilitatea absolută a legilor marxiste ale istoriei mergând până la perioada dacică dar, în mod practic- și total contradictoriu- a fost legat conducătorul clasei sociale asuprite (proletariatul) de conducătorii entităților politice (deși, cel puțin, la fel de teoretic, aceștia erau exponenții tocmai ai clasei antagoniste asupritoare) ce se succedaseră de-a lungul timpului, mai mult sau mai puțin, pe teritoriul României. [38]. Dacă naționalismul a fost caroseria și, mai ales designul pentru piața internă a mașinăriei comuniste, motorul a rămas comunismul.

Structural, constituțiile comuniste se aseamănă cu Constituția din 1938, în sensul că odată eliminată libertatea politică[39] ca principiu de existență și formare a reprezentării naționale, în mod logic, puterile executivă și legislativă devin, de la început sau mai târziu, una singură. Cele 3 puteri în stat redevin simple mecanisme pur formale de acțiune ale unei unice puteri nediferențiate(al cărei titular este regele, conducătorul de tip nazist, partidul, etc. în funcție de sistemul de gândire politică sau ideologic) atunci când libertatea politică este înlocuită cu -parafrazând terminologia comunismului- „ forța politică conducătoare".

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

[38] Pentru cei care nu a trăit acele timpuri, va părea cu siguranță amuzant să afle că se afirma că comunismul era prefigurat de realitățile sociale existente încă de pe vremea lui Burebista și că exista o legătură „ științifică", de natură socială- înțeleasă drept socialism- între Burebista, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Ceaușescu.

[39] Prin libertate politică înțelegem, aici, modul de realizare a reprezentării guvernaților pe baza unor doctrine politice diferite ce nu-și refuză una alteia dreptul de existență, ci doar își dispută validitatea și oportunitatea în alegerea lor de către guvernați. O coexistență ce determină o transformare continuă a societății, indiferent de pretinsele categorii de bine și/sau rău politic aduse de această transformare. Reprezentarea națională modernă și contemporană, lipsită de componenta religioasă, ia la nivelul separației puterii în stat , două forme : în primul rând a Parlamentului ca putere legislativă ce emite legea (voința generală care nu poate, la nivel logic, decât respecta libertatea politică ce i-a dat naștere) și a puterii executive. În modelul constituțional modern, puterea judecătorească nu este decât arareori rezultanta vreunei reprezentări directe a voinței guvernaților, adică nu este aleasă de populație decât cu caracter de excepție(precum, parțial în modelul american).

Constituția din 1938 folosea naționalismul ca mod de realizare al reprezentării guvernaților și îl îndrituia în formele corporatiste, recunoscând libertatea claselor sociale. Națiunea era o entitate supra-istorică, metafizică, ce avea o substanță eternă și imuabilă. Evident, șeful de stat, prin simpla lui de poziție de conducător al națiunii, era validat, la fel de etern și imuabil, prin însăși existența națiunii.

Constituțiile din 1948,1952 și 1965 stăteau pe alte temeiuri, revendicându-și un caracter științific. Întrucât marxismul descoperise legile istoriei în integralitatea ei și orice lege de natură științifică se impune în mod absolut tuturor- indiferent de preferințele individuale- a refuza să accepți legile istoriei descoperite de marxism era la fel de absurd cu a refuza să accepți orice alt adevăr științific, precum legea gravitației. Libertatea politică, în sensul pluralității de gândiri politice divergente, era un non-sens științific, căci contrazicea legile științifice ale istoriei ce stabileau precis- la fel ca orice lege științifică- care trebuia să fie gândirea politică și, implicit, cine trebuie să dețină și să exercite puterea politică.

Închizând cercul, ajungem la constituția actuală; dar nu înainte de a acorda spațiu și perioadei dintre 22 decembrie 1989 și intrarea în vigoare a Constituției din 1991.

Spațiul acordat acestei perioade va fi mult mai generos decât ar merita în raport alte foste constituții românești (ca, spre exemplu, în raport Constituția din 1866). Scopul acestui ,, favoritism" acordat acestei perioade ține de tema acestei lucrări și de realitatea indiscutabilă că decembrie 1989 este evenimentul fondator al lumii românești la care trăim în acest moment, și că are, încă, cele mai mari consecințe și influențe atât asupra realității cotidiene cât și, la nivel mai restrâns, asupra Constituției din 1991 și a instituției șefului de stat. Avertizăm cititorul să nu se aștepte la ,, dezvăluiri spectaculoase", întrucât nu acesta este scopul nostru, măcar pentru simplul motiv nu a mai rămas aproape nimic spectaculos de spus, existând deja câteva lucrări de istorie remarcabile și cu adevărat lipsite de presupoziții care au avut curajul să recunoască și să dovedească liniile esențiale ideologice și de acțiune practică ale acelei perioade.

Această realitate, a unei perioade generic definită revoluționară, face parte din acea categorie de realități constituționale care, ca specie de drept constituțional, nu au găsit- și probabil nu vor găsi niciodată- o definire unitar acceptată în doctrină. În majoritatea lucrărilor de specialitate constituțională românești, pentru a defini o perioadă de acest tip se regăsește o formulare-șablon, în cel mai fericit caz improprie și total nedeterminată din pespectiva unei științe a dreptului, intitulată ,,legitimitate populară".

Întrucât scopul lucrării nu este o astfel de pretențioasă și filosofică temă, ne vom apleca asupra măruntelor realități juridice, numite generic acte normative publicate în Monitorul Oficial- adevărata materie a dreptului- care au fost emise în acea perioadă, care pot reliefa mult mai clar și simplu caracteristicile constituționale ale acelei perioade.

Cea mai simplă, banală și evidentă realitate de drept constituțional este că Constituția din 1965, republicată în 1986, nu a fost abrogată în decembrie 1989. Celor care vor afirma că a existat o abrogare implicită a ei, ca o realitate de fapt rezultată din evenimentele din decembrie 1989- abrogarea implicită a unei constituții este un nonsens juridic, între altele- le

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

putem arăta că textele exprese al art.149 din Constituția din noiembrie 1991, referitoare la la momentul intrării acesteia în vigoare, care sunt fără dubii :

Art. 149: Intrarea în vigoare

,,Prezenta Constituţie intră în vigoare la data aprobării ei prin referendum. ***La aceeaşi dată,*** *Constituția din 21 august 1965 este şi rămâne în întregime abrogată.*

În consecință, Constituția din 1965 a fost abrogată doar la data validării referendumului din decembrie 1991.

Dar noiembrie-decembrie 1991 nu este decât punctul final al acestei perioade, ceea ce ne impune să analizăm-evident din punct de vedere al dreptului constituțional- și cuprinsul acestei perioade. Între 22 decembrie 19189 și noiembrie 1991 au existat o serie de acte normative(de regulă decrete-lege ale C.F.S.N. sau ale C.P.U.N.) care au abrogat expres o serie de legi anterioare, clar individualizate. Constituția din 1965 nu s-a numărat printre ele.

Din nou, o altă iluzie de destramă: în perioada 1989-noiembrie 1965 Constituția din 1965 nu a fost abrogată, ci a continuat să existe. Și, oricât o să pară ciudat- sau nu- cititorului mai tânăr, nu doar pur formal.

Să urmărim, deci, cronologia. Prin celebrul comunicat din 22 decembrie 1989, se proclamă dizolvarea structurilor de putere ale clanului Ceaușescu, fără a se individualiza, însă, nici una din acestea. Însă, este evident că cel/cei care au scris acest document nu au fost sub totală febră revoluționară. Există, în text, destule nuanțe și distincții foarte evidente, care-coroborate cu lipsa de individualizare a ce se înțelegea prin ,, structurile de putere ale clanului Ceaușescu- atestă o gândire studiată, mai puțin înfierbântată, mult mai prozaică și mult mai puțin revoluționară în abordare. Astfel, Guvernul- organul administrativ suprem al administrației de stat nu se dizolvă, ci se demite. Altfel, spus, Guvernul, ca organ constituțional continuă să existe, urmând a fi numită doar o nouă componență. Consiliul de stat, un fel de organ legislativ cu activitate permanentă- ce era subordonat organului legislativ suprem Marea Adunare Națională-, nu se dizolvă ci, într-o formulare ambiguă voit și care ironic nu făcea decât să constate o realitate, ,, își încetează" activitatea. Ștafeta activității permanente ce aparținuse anterior Consiliului de Stat este preluată de Consiliul F.S.N. Acesta preia- termenul este mai mult decât elocvent pentru idea de continuitate-întreaga putere în stat. Într-o logică normală a citirii textului și fără a dori neapărăt să fim malițioși ar trebui să spunem că verbul ,,preia" nu se poate raporta logic decât la structurile de putere anterior menționate, adică doar la structurile de putere ale clanului Ceaușescu și la Consiliul de Stat, cât timp Guvernul era doar demis. Despre Marea Adunare Națională și despre eroul acestei cărți, Președintele, nu există nici o referire în text,nici că ar fi fost ,,demis", nici că și-ar fi ,, încetat activitatea".

Primul Decret al instituției care preluase întreaga putere în stat (F.S.N) este unul de tip administrativ și apare în 26 decembrie 1989, Decretul 1/1989 al Consiliului F.S.N., care ca obiect numirea persoanei care va fi primul-ministru, urmat de alte decrete de numire a unor miniștri. Nu există în text nici un atribut de ,, revoluționar" atașat Guvernului sau primului-ministru/miniștrilor și nici o abrogare a vechii legislații privind Guvernul. Primul Decret-

Lege, adică act cu putere de lege, apare în 26 decembrie 1989 și are ca obiect abrogarea unor legi. Între cele 13 legi abrogate nu se află, însă, nici una de natură constituțională.

Decretul –Lege nr.2 din 27 decembrie 1989 este probabil cel mai important din toată această perioadă, întrucât pare să aibă alura unui adevărat act constituțional, instituind și definind noile autorități ale puterii executive și legislative. În realitate, nu este decât dezvoltarea primului decret, eliminând orice dubiu asupra sensului constituțional prefigurat în primul decret : F.S.N. este organul suprem al puterii de stat și îi sunt prevăzute pe cât posibil explicit atribuțiile. Titulatura FSN/Consiliu F.S.N. de organ suprem al puterii de stat este absolut identică cu cea a Constituției din 1965, republicată în 1986, privind Marea Adunări Naționale/Consiliului de stat iar atribuțiile F.S.N. sunt o calchiere evidentă a celor ale Marii Adunări Naționale din Constituția din 1965, atât în ce privește mecanismul lui intern(comisiile de specialitate) cât mai ales privind mecanismul de relaționare cu celelalte (viitoare) două puteri în stat : Guvernul și puterea judecătorească(instanța supremă și procurorul general). La fel ca și în cazul vechii reglementări constituționale, noul organ de conducere, cu activitate permanentă, poartă de numirea de Consiliu, la fel ca și fostul Consiliu de Stat.

Despre Președintele României încă nu ni se spune nimic; dar, doar aparent căci, în realitate, Decretul-lege nr.2/1989 spune aproape totul; și aici ,, preluarea" există chiar dacă este ascunsă cu mai multă abilitate. Până în 1989, Președintele fostei Republici Socialiste România era- teoretic evident- în primul rând, ca funcționalitate, Președinte al Consiliului de Stat. Din această calitate constituțională derivau apoi natural atribuțiile sale de Președinte propriu-zis al R.S.R. Cu o abilitate vădită, art.5 al Decretului-Lege nu face vorbire despre funcția de Președinte al României, ci despre aceea de Președinte al Consiliului F.S.N, adică exact al organului care afirmase explicit că înlocuia fostul Consiliu de Stat. Atribuțiile Președintelui Consiliului F.S.N. sunt – astfel cum cititorul poate ușor deduce- aproape integral identice cu cele ale fostului Președinte al R.S.R.[40]. Nu în ultimul rând se anunță alegerile parlamentare într-o perioadă deja stabilită : aprilie 1990.

Din acest moment, crearea aparențelor unei noi organizări constituționale încep să fie din ce în ce mai importante și, implicit, prezente în actele normative care încep să apară. Prin Decretul-Lege nr.10/31 decembrie 1989, sfidând ridicolul și propriul Decret nr.1/26 decembrie privind numirea primului-ministru, organul suprem al puterii de stat(F.S.N.) afirmă ,,nașterea ingenuuă" începând cu 31 decembrie 1989 a noului organ suprem al administrației de stat : Guvernul.[41] Însă, ,,preluarea" își continuă marșul triumfal: titulatura

All rights reser

[40] Legiuitorul de atunci a selectat din competențele fostului Președinte al R.S.R. cele pe care le-a considerat esențiale. Se remarcă introducerea unei competențe care nu exista explicit în Constituţia din 1965, republicată în 1986, ci doar în Legea 24/1971 privind cetățenia română și care aparținea organului colectiv(Consililul de Stat) și nu doar unei singure persoane(Președintele Consiliului de Stat): acordarea/ redobândirea cetățeniei. Evident, scopul urmărit era controlul asupra posibilităților de redobândire a cetățeniei de posibilii contracandidați politici aflați în exil, cărora regimul comunist le retrăsese anterior cetățenia(precum Regele Mihai). Singura competență formal nouă a Președintelui Consiliului F.S.N. era una strict circumstanțială, ținând de groaznica realitate a acelei perioade: înfierea copiilor instituționalizați.

[41] În mod normal, ar fi fost necesară, măcar formal, o nouă numire a primului-ministru și a miniștrilor, dat fiind că ,, apăruse" un ,, nou" organ suprem al administrației de stat. Însă, ea nu a existat, Petre Roman și toți ceilalți,, foști" miniștri continuând să fie considerați miniștrii în baza Decretului 1/1989 al F.S.N. , deci

de organ suprem al administrației de stat era identică cu cea a Constituției din 1965, competențele aceleași, la fel ca și modul de relaționare(supraordonare) dintre organul suprem al puterii de stat-putere legislativă (Consiliu F.S.N.) și Guvern-putere executivă(organ suprem doar al părții din puterea de stat în ce privește administrația).

Metoda esențială pentru crearea aparenței unei noi organizări constituționale și, în același timp, pentru menținerea puterii de aceeași grupare politică, însă este cea din celebrul Decret-lege 81/ 9 februarie 1990, anunțată în prealabil prin Comunicatul din 2 februarie 1989. Aparatul de conducere (Consiliul) al organului suprem al întregii puteri de stat(F.S.N) reușesc performanța atât ca, formal, să se canibalizeze dar și să se dividă în două organe distincte. Ironia și cinismul istoriei, ce rezultă din acest Decret-Lege nr.81/1990, sunt năucitoare. Neîncetat, comunismul își afirmase natura de a fi reprezentativ și democratic-participativ pentru orice opinie politică, prin instituire de largi organe formale de conducere, neinterzicând formal funcționarea altor partidelor politice. În realitate, întreaga conducere a statului era exercitată de un mic aparat de conducere al unui unic partid, un grupuscul ce a purtat diferite denumiri oficiale de-a lungul timpului, generic individualizat sub termenul, preluat de la sovietici, de Birou Politic. Acum, micul aparat de conducere(Consiliu al F.S.N.) se transformă în larg organ suprem al puterii de conducere(Consiliul Provizoriu de Uniune Națională) în care sunt invitate să participe(fagocitate) orice alte partide politice într-o proporție egală de 50%. Teoretic, fostul organ suprem al întregii puteri de stat(Frontul Salvării Naționale) dispăruse prin transformare lui în C.P.U.N. Însă el și ,,supraviețuiește", transformându-se din organ suprem al întregii puteri de stat într-un ,,simplu" partid politic, unul ,, la fel" ca și orice alte partide politice ce intrau în Consiliul Provizoriu de Uniune Națională, ce urma să participe la preconizatele alegeri din aprilie 1990. Prin definiție, noțiunea de Consiliu reprezintă o structură ierarhică superioară de conducere a unei mult mai largi entități politice/ administrativă/ etc.(partid/ autoritate publică, etc), impusă în mod natural tocmai de numărul mare de membrii ai acestei entități ce nu permit o participare concomitentă și continuă (democrație directă) a tuturor membrilor entității. Consiliul Provizoriu de Uniune Națională era structura ierarhică de conducere a unei entități inexistente(ceva-ul-fără-nume-de-Uniune-Națională), dar care păstra și caracterul - onorând spiritul eroilor lui Caragiale- de ,, provizoriu". El devine însăși (pretinsa) entitatea condusă, apogeu al gândirii conducerii comuniste pe care nici măcar fostul regim comunist nu îndrăznise să-l afirme explicit.

În același spirit, Decretul-Lege nr.81/1990 nu găsește necesar să stabilească care sunt competențele constituționale/ legale ale noului organ de suprem al puterii de stat. Simplu caracter de ,, moștenitor" al C.P.U.N. față de F.S.N. era, se pare deajuns în mentalitatea celor de atunci de la putere. Prin Decretul-Lege nr.82/13 februarie 1990 Consiliul Provizoriu își constituie și o serie de comisii de specialitate, copiind încă o dată structura fostelor Consiliu de Stat/Mare Adunări Naționale ale regimului comunist.

În 16 februarie 1990, realizând că există un organ suprem al puterii de stat fără a-i fi stabilite care-i sunt competențele constituționale !!!!, acestea sunt definite printr-un

---

ca miniștrii ai unui „fost" organ suprem administrativ(guvern), teoretic, de tip comunist ca bază de raportare (Constituția din 1965).

comunicat!!! [42]. Astfel, Consiliul Provizoriu de Uniune Națională realizează- în mod evident și cum cititorul s-a obișnuit – acțiunea de a ,, prelua" atributele legislative; din nou fără să spună de la cine, întrucât contradicția în termeni în ce privește evoluția FSN- fost organ suprem al puterii de stat care s-a transformat în C.P.U.N. dar care există și independent ca partid politic reprezentat în C.P.U.N.- era evidentă. Pentru prima dată de la 22 decembrie 1989 apare folosit termenul de ,, provizoriu" în ce privește ,, noul" organ suprem al puterii de stat. Comunicatul nu uită însă să precizeze că provizoratul noului organ suprem al puterii de stat încetează odată cu preconizatele alegeri ce urmau să aibă loc peste doar două luni. Acest comunicat este primul care individualizează caracterul de putere legislativă a C.P.U.N. , fără nici o detaliere sau nuanțare privind atribuțiile puterii legislative, relația cu Guvernul, etc.

A treilea reper fundamental al acelei perioade- din perspectiva dreptului constituțional- este Decretul-Lege 92/14 martie 1990 pentru alegerea Parlamentului și Președintelui României. Încă confundând termenul de guvernare cu cel de putere de stat- confuzie normală pentru acele vremuri- el proclama pentru prima dată separația puterilor în state ca principiu funcțional al statului românesc. Legea electorală comunistă din 1974 este doar la acel moment abrogată. În acest act apare pentru prima dată termenul de Parlament al României. Dominația concepției Constituției din 1965- încă în vigoare la acel moment- în care puterea legislativă era un fel de organ de ștampilat acte la mult timp după ce fuseseră emise de puterea executivă și produseseră efecte, era evidentă. Despre Parlament se precizează doar că este autoritatea legiuitoare a țării , atribut legislativ stipulat doar ca un atribut subsecvent față de cel de adunare constituantă, menită a elabora și aproba noua Constituție. Această referință, alături de cea din Comunicatul din 2 februarie 1990, sunt singurele texte care definesc conceptul de putere legislativă. Nu există nici un fel de dezvoltare a conceptului de putere legislativă, relațiile cu celelalte puteri în stat, etc.; nu există nici un fel de detaliere nici măcar a materiilor legislative sau a tipurilor de legi pe care le va adopta noua putere legislativă .[43]

În acest act este pentru prima dată după 22 decembrie 1989 când, în sfârșit, apare în mod declarat și oficial și eroul cărții noastre, funcția de Președinte al României. Dacă în ce privește puterea legislativă(Parlamentul) nu este nimic precizat în mod detaliat în ce privește atribuțiile acestuia, însă cu totul altfel stau lucrurile în ce privește Președintele României. Atribuțiile sale, în număr de 13, sunt detaliat prevăzute la art.82 al acestui decret – lege. Atribuțiile lui sunt exact atribuțiile Președintelui din Constituția din 1985, un cumul dintre atribuțiile ale fostului Președintelui R.S.R. cu cele pe care le avea ca președinte al Consiliului de Stat. Toate aceste atribuții erau doar adaptate ideii de alegeri parlamentare și înlocuite fostele Mare Adunare Națională/Consiliul de Stat cu Parlament. Singura diferență , strict specifică momentului, era posibilitatea de dizolva Adunarea Constituantă dacă nu se adopta noul proiect de Constituție. Era un președinte mult mai puternic decât urma să fie

[42] Este evident că se dorea, prin alegerea aceluiaşi tip de act (comunicat) ca şi în decembrie 1989, să se creeze aparenţa unei continuităţi cu momentul 22 decembrie 1989, când, din motive obiective, astfel de competenţe nu putea fi anunţate decât printr-un comunicat către ţară.

[43] Cititorului actual poate părea cunoscut termenul de putere legislativă şi majoritatea componentelor ce intră în acest concept complex. Însă, la acel moment, era total necunoscut majorității cetățenilor, mai ales în ce privește relația lui cu puterea executivă. O unică putere nediferențiată, ce era asimilată la nivel practic cu puterea executivă, era ceea ce domina mentalul colectiv de la acel moment.

cel al Constituției din 1991, căci numea într-adevăr primul-ministru și negocia tratatele internaționale. În mare măsură în mod inconștient, toți cei care încearcă să interpreteze actualele atribuții ale Președintelui din Constituția din 1991 exact pe aceleași coordonate (dreptul de a numi primul-ministru, dreptul de a negocia tratate, etc.) împotriva textelor evidente ale Constituției din 1991, nu fac altceva decât să invoce apariția fantomei președintelui R.S.R.

Nu poate fi făcută decât o singură constatare simplă: că Președintele României părea mult mai important celor de atunci decât Parlamentul, în modul cum era văzută tipul de democrație în noul stat. Această constatare vine în consonanță- oricât de stranie pare- și cu o constatare privind prezentul: și majorității românilor de acum Președintele le apare ca mult mai important decât Parlamentul, ca instituție a democrației atât de acțiune politică propriu-zisă cât și de garantare a democrației, indiferent de ce scrie în textul Constituției din 1991. Și nu putem să nu evocăm a o treia constatare: că și celor din trecut, atât ante-comunist cât și comunist, instituția șefului de stat(monarh sau Președinte) le apărea ca mult mai importantă decât cea a Parlamentului(Marii Adunări Naționale), în cadrul unei tipului de democrație pe care o reprezentau. Acesta este, dezbrăcat de orice haine frumoase, modul în care românii au perceput și percep în mod constant, din sec.XIX până în sec.XXI, ideea de democrație și raporturile dintre puterile din stat. Invit și las cititorului libertatea să-și tragă propriile concluzii din aceste constatări; la nivel mai modest, să decidă singur dacă această concepție constantă a românilor concordă - și gradul de intensitate-cu concluziile noastre din ultimul capitol al acestei cărți.

Cu un Consiliu al unei entități inexistente- care, în plus, deține și caracterul de provizoriu și care ,,preia" fără să se precizeze niciodată explicit cine predă ceea ce se preia- începe pluripartidismul românesc decembrist în conducerea statului român. Ar fi absurd să cerem, în aceste condiții, Constituției din 1991 să fii fost altfel decât contradictorie, incoerentă și lipsită de substanță constituțională.

Probabil mulți cititori vor spune că cele de mai sus sunt doar aspecte formale, tertipuri specifice unei analize de drept- care este întotdeauna acuzată de formalism exagerat- și că spiritul real al acelei perioade nu s-a preocupat de aspecte ,, avocățești", fiind evident un spirit revoluționar anti-comunist, fără să fie nevoie să fie afirmate aceste aspecte în documente oficiale. Pentru aceia care gândesc astfel[44] motivați de o sinceră și normală admirație pentru cei care au luptat în acele evenimente, coroborată, din păcate, cu o necunoaștere a istoriei reale a acelor evenimente astfel cum rezultă fără dubii din documente, dar și împotriva acelora care , fiind la putere în acele momente, continuă și acum să(-și) pretindă existența caracterelor de ,, anticomunism" și ,,revoluționar", vom aduce un singur argument de fond, de conținut. În toate documentele oficiale, publicate în

[44] Este şi o evidentă contradicţie cu orice mentalitate revoluţionară, de oricând şi oriunde din istorie. Ar fi, iarăşi, prima revoluţie (indiferent de ţara şi momentul în care a avut loc) care nu ar fi găsit necesar să-şi treacă în documentele programatice tocmai caracterul revoluţionar. Mai simplu, rog cititorul să analizeze veridicitatea unei situaţii în care un Robespierre sau un Lenin nu ar fi găsit necesar să afirme în documentele esenţiale caracterul revoluţionar al acţiunii sale.

Monitorul Oficial, dintre 22 decembrie 1989 și până la Constituția din 1991(și nici măcar în aceasta) nu există termenul de anticomunism sau antimarxism.[45]

Iată specificul românesc al unui nou tip de revoluție: una care nu găsește necesar să-și afirme niciodată caracterul anti-comunist în documentele ei fundamentale; unul în care, din punct de vedere constituțional, în toate documentele fundamentale folosește aceeași terminologie privind organele puterii de stat și același mecanism de relaționare(subordonare și colaborare) între acestea ca și Constituția comunistă din 1965, republicată în 1986.

Din nou, rugăm cititorul să citească nepartizan aceste rânduri. Ele sunt scrise tocmai din respectul pe care orice cercetător trebui să-l acorde tuturor celor care și-au riscat sau pierdut viața în acea perioadă și/sau care au fost întemnițați anterior în comunism. Acest respect față de memoria celor care au murit pentru adevăr și care nu au pretins în acele momente tragice a fi altceva decât erau, ne impune și nouă respectarea adevărului, atât și cât poate un autor sincer să îl vadă la acest moment din documentele care sunt disponibile.[46]

All rights reserved. This text may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express

[45] Există însă două „ repere" ideologice, în realitate lozinci repetate pe parcursul acestor documente: democrație și, în cadrul Decretului-8/1989 privind partidele politice, fascism. Această combinație, tipică comunismului, arată că activitatea de „ preluare" este ubicuuă în acea perioadă. Glumind, am putea spune că este de-a dreptul „contrarevoluționar", din perspectiva unui pretins caracter anticomunist, faptul că partidele comuniste nu sunt interzise prin actul „ revoluționar" al Decretului-Lege 8/1989.

[46] Aceste rânduri şi respectul autorului pentru toţi cei care au protestat deopotrivă în decembrie 1989 şi în vara lui 1990 impun autorului să prezinte cititorului o continuare, chiar dacă nejuridică, privind viziunea sa în această privinţă, asumându-şi, probabil, oprobiul multor cititor. În opinia autorului, caracterul anti-comunist începe să-şi facă simţită prezenţa, la o scară cu adevărat importantă, doar odată cu manifestaţiile din Piaţa Universităţii din 1990. Decembrie 1989 a încercat să devină o adevărată revoluţie, adică o acţiune conştientă şi asumată explicit şi programatic ca fiind anticomunistă- chiar dacă destul de rudimentar- doar în vara lui 1990. A fost un fel de încercare de sinteză a evoluţiei spiritului istoric, dacă am formula în termeni hegelieni evoluţia evenimentelor din 1989 până în 1990. Tocmai caracterul haotic, total eclectic, improvizat de o manieră romantică şi, în realitate, limitat primordial doar la Bucureşti, al acestor manifestări atestă că nu a existat nici un fel de anti-comunism conştientizat şi comun la nivel naţional în decembrie 1989. Despre existenţa, înainte de 19189, a unei mişcări anti-comuniste cu caracter organizat, care să obţină treptat, continuu şi sigur susţinere populară din ce în ce mai mare, cu precum în alte ţări fost-comuniste, este, dacă dorim să ne păstrăm onestitatea, fantasmagoric să discutăm. Înainte de 1989, anti-comunismul a avut un caracter strict individual şi limitat la foarte puţinele personalităţi care au protestat şi al căror curaj şi caracter cu adevărat extraordinare merită respectul tuturor. Este de-a dreptul ridicol să afirmi că, spre exemplu, protestele muncitoreşti din timpul comunismului; precum cele din Valea Jiului sau din Braşov ar fi avut caracter anticomunist. Oricât este de dureros, chiar şi acum, de spus, lipsa de aderenţă populară la nivel naţional a manifestaţiilor anti-comuniste din Piaţa Universităţii din 1990 atestă diferenţa enormă faţă de aderenţa populară enormă şi evidentă la revolta anti-ceauşistă din decembrie 1989. Este de asemenea, la fel de fals, să fie totul pus pe seama manipulării, dezinformării şi propagandei. Manipularea, propaganda şi dezinformarea au fost incomparabil mai puternice şi mai bine organizate înainte de 1989 fără să poată opri revolta anti-ceauşistă în decembrie 1989, mai ales în ce priveşte ralierea instantanee şi clară la ea a populaţiei, la nivelul întregii ţări. Nimic de asemenea natură şi anvergură nu a avut loc în ce priveşte Piaţa Universităţii în 1990 şi, la fel de corect trebuie recunoscut că au existat destul de multe manifestări contrare la nivelul ţării. Nivelul de cultură politică sau civilizaţională din ianuarie sau iunie 1990 nu putea în mod obiectiv total opus celui din decembrie 1989, pentru că miracolele la scara unei naţiuni nu se întâmplă într-o lună sau 6 luni. Deci şi această o astfel de miraculoasă tranformare, mai ales că ar fi şi una negativă ne-comunistă în urma unei Revoluţii, trebui să fie eliminată. Cea mai simplă ilustrare a lipsei de aderenţă naţională în acea perioadă a anti-comunismului este votul popular din alegerile din mai 1990. Este fără dubii, oricât de greu şi oribil este şi acum autorului să recunoască această realitate: anti-comunismul, aşa cum era perceput de naţiunea română atunci, era minoritar în 1990. Este la fel de adevărat că însăşi reprimarea brutală a evenimentelor din Piaţa Universităţii din 1990, prin modul ei de realizare(forţe

Combinate, formă și fond, duc la o concluzie destul de banală, astfel cum avertizam cititorul de la început. Sub aspect constituțional, nu este nimic revoluționar, ci cvasipreponderent continuitate sau preluare- ca să folosim celebra terminologie tot repetată din 22 decembrie 1989 până în 1991- dar tematoare față de orice abordare explicită : atât față de o componentă revoluționară[47] anticomunistă cât și față de recunoașterea explicită a unei continuități față de perioada comunistă. Orice revoltă populară este în mod tradițional haotică și lipsită de determinări ideologice conștient asumate, cu excepția celor negative de tipul „ jos X " sau cerințelor materiale foarte prozaice(„ vrem pâine/ căldură, etc."). Orice revoltă populară capătă un conținut politic clar, în sensul lui afirmativ, doar prin determinările politice asumate și puse în aplicare de noile persoane, grupuri și structuri care exercită puterea politică. Aceste momente când *„umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface"* sunt, poate, momentele în care se vede cel mai clar rolul marilor personalități, acționând individual sau în grupăr politice, în viitorul unei națiuni. Revoltă populară autentică din 16-22 decembrie 1989 nu a devenit imediat ulterior acelor momente o adevărată revoluție. Sau, dacă cititorul nu dorește să renunțe la termenul iubit-detestat de români de revoluție, revolta populară din decembrie 1989 a fost transformată într-o revoluție „nici prea-prea, nici foarte-

muncitorești din industria minieră) coroborat cu refuzul armatei de a interveni, atestă că intențiile celor care au „ preluat" puterea in 22 decembrie 1989 nu erau anti-comuniste, nici în decembrie şi nici în ianuarie 1990. O precizare se impune obligatoriu : şi naţiunea română de atunci a perceput termenul de anti-comunism- la fel ca orice naţiune/ popor în istorie-nu prin criterii teoretice şi nici prin reflecţii şi analize de doctrină, nu „ aşa cum trebuia să fie" , ci „ aşa cum a fost", prin realităţile trăite, atât la acel moment cât şi de-a lungul comunismului. Admirând şi recunoscând sinceritatea sentimentelor şi gândirii celor care au protestat în Piaţa Universităţii în 1990, nu trebuie să uităm să recunoaştem că eşecul obţinerii unei susţineri populare majore la nivelul întregii ţării s-a datorat şi modului de acţiune impus de forţele politice care îi sprijineau(şi mai important pe care populaţia le considera ca fiind individualizarea politică foarte concretă a anticomunismului, indiferent dacă această percepţie populară era sau nu adevărată), forţe politice care rămăseseră cantonante într-o gândire politică şi de acţiune ante şi interbelică, care nu înţelegeau aproape nimic din specificul mentalului colectiv majoritar din 1990 şi, implicit, din enormele schimbări sociale şi de mentalitate pe care le adusese comunismul timp de 40 de ani. Anti-comunismul devine cu adevărat organizat doar după 1990, şi atinge, în mod treptat, susţinerea populară majoră şi dominantă în 1996, 1996 este momentul în care se poate vorbi de o adevărată revoluţie(acţiune conştientă de modificare radicală) anticomunistă la nivel naţional, printr-o modalitate total atipică(alegerile) a unei întârziate revoluţii de catifea. Dar ca adesea în istoria românească, s-a interpretat trecutul(1989) prin viitor(1996) şi trecutul a fost calificat a posterior drept anticomunist. Ulterior, eşecul politic intern din 1996-2000 al celor care, în percepţia populară, au întrupat anti-comunismul a degradat anti-comunismul, în mod nemeritat, la o simplă marotă invocată, pe rând, de fiecare partid ajuns la guvernare ce se dovedea incapabil de a găsi soluţii la probleme curente. Mai dramatic este însă a devenit un fel de unică cauză metafizică pentru toate evidentele dificultăţi reale şi majore întâmpinate de generaţiile tinere, fără ca realitatea post-comunistă să mai fie atent studiată în specificul propriu. Oricât de mult am blama rudimentară cultura politică a naţiunii române, este jignitor şi total fals de a crede că aceasta nu face diferenţa între anticomunismul real şi realitatea eşecurilor de promoţii ale incompenţei unor forţe politice ce încearcă să şi le justifice sub această mască, la fel cum comunismul o făcea cu propriile eşecuri sub masca „ sabotajelor" datorate „ putredelor forţe reacţionare ale burghezo-moşierimii capitalismului imperialist". Identitatea de esenţă între cele două abordări, prin refugiul în imaginarul justificării oricărui eşec prin „ bune-intenţii" care au fost învinse de „ maleficele forţe ale răului"(comuniste sau anti-comuniste, după caz) sprijinite de „ prostia" naţiunii române(care nu are capacitatea de a înţelege „superioritatea intelectuală" a forţelor „ binelui" auto-intitulat anticomunist) este fără dubii.

[47] În documentele oficiale publicate în M.Of. din acea perioadă cuvântul revoluţie apare pentru prima dată doar în 25 decembrie 1989, după ce se cunoştea eliminarea cuplului Ceauşescu. În acest context, organul suprem al puterii de stat, Consiliul F.S.N. anunţa triumfător prin Comunicatul din 25 decembrie 1989 : Revoluţia a învins. Coroborarea celor 2 evenimente conturează mult mai clar sensul şi finalitatea termenilor de „revoluţie" şi „victorie" astfel cum erau înţelesi şi urmăriţi ca finalitate practică de cei care redactaseră anunţul triumfător şi, evident, explică de de apare pentru prima doar în acest context.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the e

foarte" de cei care au exercitat puterea politică la acel moment. În același sens, menținerea Constituției din 1965 și obsesia pentru termenul de ,,preia"- care presupune obligatoriu o predare de către un altcineva a ceea ce se predă, adică continuitate și , deci, prin definiție un sens ne-revoluționar- spune mai mult decât orice comentarii ale noastre privind preeminența continuității în intențiile reale ale celor care dețineau puterea politică atunci și care dictau conținutul unor astfel de documente (acte normative) fundamentale pentru acea perioadă.

Rezumând-încă o dată accentuăm, din punctul de vedere al dreptului constituțional-, întreaga perioadă prezintă o serie de trăsături fundamentale.

Cu siguranță nu a existat vreun vid constituțional și nici doar o ,,legitimare populară"(oricare ar fi sensul unui asemenea termen absolut vag ce poate cuprinde și ascunde în același timp orice conținut). Constituția din 1965 a continuat să existe și nu doar formal. În ce privește organele puterii de stat, Constituția din 1965 a supraviețuit nu doar în litera textului ci și în spirit, în afara oricărui dubiu. Marea Adunare Națională și Consiliul de Stat au fost înlocuite cu un alt organ de stat având exact aceleași competențe cumulate(F.S.N.), Guvernul a fost doar demis și înlocuită componența lui. Mecanismul de relaționare- între așa-zisa putere legislativă(FSN –CPUN) și așa-zisa putere executivă (Guvernul) a fost identică. Am folosit special terminologia de ,, mecanism de relaționare" întrucât despre un raport între puterile din stat ar fi total neadecvat de discutat, astfel cum acești termeni (raport între puteri, putere legislativă, executivă) sunt înțeleși de noi astăzi. Aceeași concepție a ,,unității de monolit" a Constituției din 1965 privind puterea de stat- pe care am arătat-o anterior- chiar și lipsită de afirmarea textuală a ideologiei comuniste (reformate), a funcționat în acest mecanism de relaționare dintre pretinsele puteri legislative și executivă. Atunci când apare clara distincție între fostul Consiliul de Stat(F.S.N-C.P.U.N.) și Parlament, adică atunci când se produce ruptura evidentă cu sensul puterii de stat din Constituția din 1965 prin apariția constituțională a Parlamentului în martie 1990, definirea constituțională a Parlamentului în ce privește propriile atribuții și relațiile cu celelalte puteri în stat(Președinte, Guvern, putere judecătorească) a fost practic nulă. Spiritul Constituției din 1965 a învins și atunci, între martie 1990 și decembrie 1991. Iar sub aspect practic, între martie 1990 și decembrie 1991 Parlamentul a fost la fel de ,, important" ca și Marea Adunare Națională în exercitarea puterii politice în stat. Președintele și Guvernul sunt singurele care au beneficiat de prevederi explicite- specific preponderenței executivului în concepția românească dintotdeauna, inclusiv în cea comunistă- care imită textul Constituției din 1965, diferind doar unele formulări. Ceea ce se poate cu siguranță este că, din punct de vedere al dreptului constituțional, nu este absolut nimic revoluționar în toate actele normative emise în acea perioadă în ce privește concepția constituțională privind puterea de stat, organele fundamentale care o întruchipează și o exercită(cu excepția efemerelor denumiri propagandistice), atribuțiile lor și modul lor de relaționare.

Într-un final, să ajungem la Constituția din 1991. Ea este un soi straniu de protocronism, care s-a vrut atât pur novator cât și mimetic. Doar că nu poți novator constituțional în lipsa oricărei substanțe istorice/ sociale proprii, care să te întemeieze pentru primă dată în istorie; la fel, nu poți fi mimetic prin raportare la o schemă care ducă la re-generarea democrației, precum cea republicană franceză modernă a celei de V-a Republici, care nu are absolut nici o legătură de esență cu istoria românească. Anterior lui 1947, republicanismul de tip francez este inexistent în istoria politică românească ca realitate împlinită iar ca doctrină nu a avut nici un fel impact real în societatea românească. Inclusiv momentul 1848, dacă îl considerăm republican, a fost transformat aproape instantaneu în monarhic în 1866(în realitate din 1859) chiar de aceeași oameni politici ai lui 1848, ceea ce

atestă că substanța lui istorică românească cu siguranță nu era republicană. Istoria constituțională românească modernă, democratică sau nu, este una monarhică și comunistă, dar nici un caz republicană; iar istoria constituțională românească care poate întruni calificativul de democratică- atâta câtă și cum a fost- a fost doar cea monarhică.

Singurul atribut care-i unește pe toți șefii de stat de la Regulamentele Organice și până la președintele republican al zilelor noastre este unul care s-a dovedit constanta românească a istoriei moderne și contemporane românești. Această constantă poartă numele de autoritarism naționalism de tip patriarhal, în primul rând, și naționalist, în secundar, sub forma conducătorului providențial de neam și țară. Ce unește monarhul de la 1866, 1923 și mai ales de la 1938, pe dictatorul anilor 1940-1944 și pe cel comunist de după 1965 cu pe cel laicizat al anului 1991, este sintetizată, la acest moment, în celebrul art.80 din Constituția României care sintetizează principala funcție a monarhului-republican din 1991 : una preponderent istorică, de reprezentare hieratică a sufletului patriarhal și național, de arhetip etic și de acțiune politică concretă al românismului; cel care ,,pune lucrurile la locul lor" atunci când politicienii partizani ,, nu-și fac treaba cum trebuie" prin simpla sa autoritate suverană, necontestată de nimeni, și care nu are neapărat nevoie de proceduri legale care să fie scrise într-o constituție pentru a și-o justifica..Prin definiție un erou(personaj mitologic) din basme și legende și nu un politician. Probabil ca cea mai bună definiție a esenței continue, de atunci până acum, dacă nu dintotdeauna, este dată de o formulare cunoscută a lui Noica : ,, unul și repetiția lui[48]".

Opiniei de mai sus s-ar putea reproșa că textul art. 80 din Constituția României nu face altceva decât să reia la urma urmei- fie și distorsionat- textul constituțional francez corespondent.[49] Dar nu este nici o legătură de esență între sensul constituțional din cele două texte. Naționalismul francez are peste 2 secole de republicanism, mai mult decât întreaga istorie modernă și contemporană a statului român. Naționalismul românesc nu are nici o legătură cu republicanismul, căci el a fost pur monarhic sau de factură comunistă. Mitologia ce stă la baza funcțiilor șefului de stat francez din 1789 până în prezent nu are nimic în comun cu cea a regalității românești[50] și nici cu cea a conducătorului comunist.

Riscând concluzii prin apelul la relația drept-istorie, Constituția anului 1991 este o constituție lipsită atât de o nouă realitate istorică afirmativă pe care să o consacre sau reveleze cât și de o realitate istorică trecută pe care să o reînvie. Astfel, Constituția din 1991 a fost și este prin însăși modul de concepere- și va mai fi ceva vreme, din păcate- mai aproape de imaginar decât de o realitate istorică în ce privește definirea unui șef de stat român în varianta republicană franceză.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

[48] Formularea nu are un sens negativ, ci mai degrabă, unul ne-european. Să nu uităm că Noica așeza societatea americană- în care constituția joacă un rol cu mult mai important decât în Europa- sub semnul lui „ unu și repetiția sa".

[49] Art.5 din Constituția Franței : „ Președintele Republicii veghează la respectarea Constituției. Prin arbitrajul său, asigură funcționarea autorităților publice, conform reglementărilor, precum și continuitatea statului. El este garantul independenței naționale, al integrității teritoriale și al respectării tratatelor."

[50] Regalitatea românească a fost întotdeauna de tip germanic și nu de tip anglo-saxon, mai aproape de absolutismul luminat decât de parlamentarism; spre exemplu, cum am arătat anterior, nu exista răspunderea miniștrilor regelui, adică a puterii executive, față de Parlament.

Constituția din 1991 era predestinată să piardă partida istorică, putem spune acum retrospectiv, de la început. Dramatic este că pierde în continuarea partida pe socoteala democrației românești și a tuturor celor care trăim aici și acum. Dar ea trebuie, măcar de dragul științei să fie clasificată, măcar la nivel general.

Sub raport pur juridic, al categoriile de drept constituțional, Constituția anului 1991 definește o atipică monarhie constituțională contemporană de sec. al XXI-lea, dar de cu totul alt conținut decât cel definit prin Constituțiile din 1966, 1923 sau 1938. Șeful de stat român este un soi de monarh electiv (ales la fiecare 5 ani) care nu are prerogative reale de guvernare ci prezintă vagi reziduuri de exercitare a puterii executive în politica externă- mai degrabă inventate de Curtea Constituțională- și fără absolut nici o putere constituțională în politica executivă internă. În cadrul puterii legislative, este probabil cea mai stranie combinație de pur monarh contemporan- care nu participă în realitate cu absolut nimic la crearea legii și care trebuie doar să promulge formal legile- cu un soi-hibrid de președinte republican care poate refuza promulgarea doar o singură dată. Restul așa-ziselor puteri executive sau legislative ale șefului de stat român- inclusiv pretinsa sa imunitate- sunt existente, fără dubii, în realitatea curentă românească, dar nu sunt întemeiate și nu sunt efectul sau consecința unui text constituțional, ci al imaginarului și al unei mentalități colective istorice pur patriarhiale(monarhice sau comuniste), astfel cum am arătat pe parcursul acestei cărți.

Amară ironie, din perspectiva istoriei românești de până la 1947, ca actuala instituție juridică a Președintelui - și nu doar în ce privește răspunderea juridică – să semene izbitor cu un monarh constituțional contemporan începând cu a doua jumătate a sec.al XX-lea, decât cu ideea unui Președinte republican! Și mai ironic este că seamănă cu o monarhie constituțională contemporană, care nu mai are nici o legătură cu puternica monarhie , la nivel executiv și legislativ, stabilită de Constituțiile din 1866/1923 și 1938. Acele constituții stabileau o monarhie destul de modernă, dar astfel cum apărea termenul de modern în concepția acelor vremuri. Legătura termenului de ,, monarh" de atunci cu cel al zilelor noastre nu este, însă, decât redusă la caracterele de ereditar și simbolic. Un monarh contemporan, ulterior celui de al doilea război mondial, care să aibă și să exercite reale puteri executive și legislative nu mai există în contemporaneitatea occidentală.

Doar în monarhiile constituționale contemporane actuale, conducătorul (monarhul) este și înăuntrul (doar formal) cât mai ales în afara exercițiului celor 3 puteri. Cu o minimă doză de eroare se poate afirma că, în cazul în care România ar opta mâine pentru monarhie, ar fi necesar constituțional, în ce privește mecanismul de acțiune al celor trei puteri, doar înlocuirea sintagmei Președinte cu aceea de ,,monarh". Este cu adevărat o realizare unică să faci la sfârșit de secol al XX-lea o constituție republicană -despre care să afirmi că este rezultanta ideologică a unei revoluții și că ar avea drept sursă de inspirație un model francez pur republican- care se poate plia foarte ușor și pe modelul monarhiei constituționale contemporane...

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author

În democrațiile constituționale contemporane, monarhia este, la acest moment, doar un simbol și un factor activ al continuității istorice și al stabilității națiunii[51], necesare în raport de un prezent și , mai ales, un viitor din ce în ce mai tumultuos și neclar. Acolo unde nu este doar un reziduu istoric, monarhul dintr-o monarhie constituțională contemporană, reprezintă, în ceea ce mai conține calitatea sa de șef de stat, legătura necesară a trecutului cu prezentul ambelor societăți(politică dar mai ales civilă) menită să dea siguranța și continuitate; este tradiția vie care facilitează continuum-ul istoric al unei societăți și al unui stat. Ar trebui să fie întruparea vie a prezentului cu ceea ce am fost pentru a înțelege mai bine ce și cum vrem (sau nu) să fim, ca țară și ca indivizi.

În contextul istoriei românești, predominant monarhic-patriarhală, nu pot înțelege cum ar putea vreodată un șef de stat român republican ales partinic la fiecare 5 ani să simbolizeze și să fie ca funcționalitate politică legătura prezentului cu trecutul românesc; sau, mai rău, cu vreo providență națională. Iar a pretinde că această postură, ce ține de mitologie și nu de vreo știință a dreptului, ar putea justifica ,, revelația" unor competențe constituționale ce nu există nicăieri în textul constituțional - ci chiar împotriva lor- nu reprezintă decât o nouă eroare, în același timp o nouă utopie și o nouă ranforsare a mitologiei patriarhale în raporturile de putere constituționale din sec.al XXI-lea.

O astfel de utopie, proclamată de Constituția din 1991, ar trebui o dată pentru totdeauna să-și găsească un sfârșit; cât mai repede. A învesti șeful de stat al Constituției din 1991, împotriva sau cu acceptul unuia din trecătorii deținători ai jilțului prezidențial, cu mesianica funcție de singura speranță de salvare a democrației împotriva ,, răului" de orice tip (parlamentar, guvernamental, partide politice, corupție, etc.) și, implicit, de a-i cere sau de a-l forța, direct sau indirect, să acționeze în acest sens protejându-l de orice răspundere juridică și politică - cum se întâmplă din ce în ce mai des prin cerințele societății civile din România ultimilor ani- înseamnă a redescoperi și, mai ales, a trăi din nou, pe viu, mai devreme sau mai târziu, acel defect- parafrazându-l pe Berdiaev- al tuturor utopiilor : sunt realizabile.

All rights reserved. This text or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the author.

[51] Componenta religioasă, care în dădea sensul originar al noțiunii de monarh, a dispărut de mult din istorie, și nu mai întemeia monarhia nici măcar în Constituțiile din 1866 și 1923 , care prevăd explicit că puterea monarhului vine de la națiune, nu de la divinitate. Inclusiv Constituția din 1938 prevedea aceleași idee, tocmai în aplicarea ideologiei naționalismului pe care Carol al II-lea dorea să și-l aproprieze și să-l întruchipeze.

View publication stats